

FÖRSVARSHÖGSKOLAN

C - UPPSATS

Uppsatsförfattare: Örlogskapten Patrik Schwartz	Förband: Örlogsskolorna	Kurs: ChP 01-03, Avd 2
FHS Handledare: Docent Jan Hallenberg, Överstelöjtnant Tommy Jeppsson		
Uppdragsgivare: FHS ISS	Beteckning: 19 100:2026	FHS Kontaktman:
<p style="text-align: center;">USAs Globalstrategi efter 11 september</p> <p>Föreliggande uppsats syftar till att analysera hur den amerikanska globalstrategin har utvecklats under tidsperioden 11 september 2001 till FN resolutionen 1441 mot Irak (8 november 2002). Den politiska retoriken har analyserats i förhållande till de teoretiska strömningarna realism och idealism respektive internationalism och isolationism. Analysen bygger på en modell presenterad av Lars Maddox, bestående av en matris där dessa strömningar ställs mot varandra. För att analysera retoriken mot andra stater har Peter Viggo Jakobsens teori om tvångsdiplomati använts. I de fall då användande av tvångsdiplomati har kunnat identifieras har retoriken prövats mot det som Jakobsen benämner som idealpolitik.</p> <p>Analysen visar att den amerikanska globalstrategin har förändrats under den studerade tidsperioden. Från att ha varit på väg mot en mer realistisk och isolationistisk strategi, innan terrorattackerna, har strategin blivit mer internationalistisk och givits större inslag av idealism. I uppsatsen förs också en diskussion om huruvida idealism och realism står i motsats till varandra och således inte kan existera samtidigt. Slutsatsen av denna diskussion är att begreppen möjligen är varandras motpoler då faktiskt handlande studeras. Analyseras däremot politisk retorik kan de mycket väl återfinnas såväl realistiska som idealistiska tankar och idéer i retoriken. För att tydliggöra detta introduceras ett alternativt presentationssätt i Maddox analysmodell.</p> <p>Bilaga 1. Empiriskt material</p> <p>Nyckelord: Amerikansk utrikespolitik, Grand Strategy, George W Bush, Irak, 11 september</p>		

Abstract

US Grand Strategy after the 11: th of September.

The purpose of this essay is to analyze how the U.S. Grand strategy has changed throughout the period beginning the 11:th of September 2001 and ending with the U.N. Security Council Resolution 1441 against Iraq (8:th of November, 2002.). The political rhetoric is analyzed with respect to the theoretical influence of realism and idealism as well as internationalism and isolationism.

The analysis is based upon a model presented by Lars Maddox, consisting of a matrix where these conflicting influences are compared. In order to analyze the rhetoric against other states, a theory of Coercive Diplomacy presented by Peter Viggo Jakobsen has been used. In cases where coercive diplomacy has been identified, the rhetoric has been tried against what Jakobsen names *ideal policy*.

The analysis indicates that the U.S. grand strategy has changed during the aforementioned time period. From that of a path towards a realistic and isolationist strategy prior to the attacks, the strategy has shifted to become more international with an increased degree of idealism. The essay will also address whether idealism and realism are contradictory, and, as a result, cannot coexist. The conclusion of this discussion is that these concepts may be complete opposites when studied in practice. However, when political rhetoric is analyzed, both realistic and idealistic thoughts are evident. In order to clarify this, an alternative method for presentation is introduced into Maddox's model.

1. Appendix: Empirical material

Key words: American Foreign Policy, Grand Strategy, George W. Bush, Iraq, 11:th of September.

1. INLEDNING	1
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	1
1.2 SYFTE MED UPPSATSEN	2
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR	3
1.4 AVGRÄNSNINGAR	3
1.5 DISPOSITION	4
1.6 KÄLLMATERIAL	4
1.7 CENTRALA BEGREPP	5
2. TEORIANKNYTNING OCH METODBESKRIVNING.....	8
2.1 US GRAND STRATEGY ALTERNATIVES AFTER THE COLD WAR	8
2.1.1 <i>Inledning</i>	8
2.1.2 <i>Begrepp</i>	9
2.1.3 <i>Alternativ för amerikansk globalstrategi</i>	11
2.2 COERCIVE DIPLOMACY	14
2.3 METODBESKRIVNING	15
3. ANALYS.....	18
3.1 INNAN 11 SEPTEMBER	18
3.2 TIDSPERIODEN 11 SEPTEMBER TILL ÅRSSKIFTET 2001/2002	19
3.2.1 <i>Politisk retorik</i>	19
3.2.2 <i>Politiken enligt Maddox modell</i>	24
3.2.3 <i>Retoriken mot stater</i>	26
3.3 FÖRSTA HALVÅRET 2002	27
3.3.1 <i>Politisk retorik</i>	27
3.3.2 <i>Politiken enligt Maddox modell</i>	30
3.3.3 <i>Retoriken mot stater</i>	30
3.4 ANDRA HALVÅRET 2002 FRAM TILL FN-RESOLUTION 1441	31
3.4.1 <i>Politisk retorik</i>	31
3.4.2 <i>Politiken enligt Maddox modell</i>	37
3.4.3 <i>Retoriken mot stater</i>	38
4. DISKUSSION	41
4.1 SVAR PÅ FRÅGESTÄLLNINGAR	41
4.2 SLUTSATSER	44
4.3 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	46
5. KÄLLFÖRTECKNING.....	48
5.1 INTERNET	48
5.2 LITTERATUR	48
5.3 ARTIKLAR OCH UPPSATSER	49
5.4 ÖVRIGT	49

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Terrorattackerna mot USA den 11 september 2001 skakade en hel värld. Det var ett nytt och skrämmande angreppssätt riktat mot de grundläggande västerländska värderingarna om ett öppet och fritt samhälle. Det var också ett angrepp som inte överensstämde med de uppfattningar om krigföring som genom generationer har vuxit fram i västvärlden.

För första gången sedan 1941 var USA utsatt för ett allvarligt angrepp på det egna territoriet.¹ Det har förvisso genomförts terroristangrepp på amerikansk mark tidigare, bland annat kan nämnas den tidigare attacken mot World Trade Centre 1993 och bomben mot The Alfred P. Murrah Federal Building i Oklahoma City 1995.² Dessa attacker får dock sägas vara mer av karaktären ”vanliga” terrordåd. Det vi såg den 11 september var något nytt.³ Det var ett storskaligt angrepp mot såväl USA som nation som mot det västerländska systemet.

Det var därför föga överraskande att USA tämligen omedelbart efter attackerna den 11 september förklarade krig mot den internationella terrorismen i allmänhet och al-Qaida i synnerhet. Samma dag som attackerna skedde klargjorde USAs president, George W Bush, att USA inte avsåg göra någon skillnad mellan terroristerna och de som stödde dem. Redan i detta tidiga stadium av nationell chock gick det att se en vilja att verka mot såväl terrorismen som företeelse som de nationer som stödjer den. Detta faktum blev sedan påtagligt i och med kriget i Afghanistan där USAs krigsmål var att slå mot såväl talibanerna som al-Qaidas baser och personal.

Det är således svårt att föra krig mot terrorism utan att också hamna i konflikt med andra stater. Det kan antingen vara stater som sägs stödja terrorismen eller stater vars territorium utnyttjas av terrorister, utan statsledningens goda minne. Vidare kan det uppstå konflikter inom världssamfundet om lämpliga medel och metoder i bekämpningen av terrorismen. USAs uttalande om att andra länder antingen är med dem i kampen mot terrorism eller riskerar att bli behandlade som motståndare är ett exempel på detta. De regler och normer för krigföring som våra västerländska demokratier har tillämpat det senaste seklet är kanske inte längre fullt användbara.

¹ Attacken mot Pearl Harbour 1941 måste räknas som en attack mot det amerikanska territoriet, även om inte Hawaii fick delstatsstatus förrän 1959,
<http://www.infoplease.com/ipa/A0108204.html>

² Se bland annat: Cindy C. Combs & Martin Slann, *Encyclopedia of Terrorism*, New York: Facts on file Inc, 2002, s. 133 ff och 236 ff

³ Attackerna har till och med givits ett eget begrepp. Årtalet har fallit bort i diskursen och det hänvisas uteslutande till nine eleven, 11 september etc.

Mycket av den säkerhetspolitiska diskursen efter den 11 september har per naturlighet handlat om terroristbekämpningen. Det är också intressant att följa den amerikanska säkerhetspolitikens utveckling. För första gången sedan det kalla krigets slut har det uppstått ett reellt hot mot den amerikanska kontinenten. Det kan därför antas att det har skett en anpassning av amerikansk säkerhetspolitik för att möta dessa nya eller, i vissa fall, nygamla hot mot USAs säkerhet.

Det ovan beskrivna gör att det är ett intressant och komplext problemområde att studera. Det går att välja olika infallsvinklar och delområden att beskriva. Vid Försvarshögskolan har området belysts i C-uppsatser av bland annat Mj Peter Morström⁴ och Mj Björn Blomberg⁵, båda studerande vid Chefsprogrammet 00-02. Morströms uppsats behandlar framtida strategiska vägval för USA medan Blombergs mer explicit avhandlar problematiken att bekämpa terrorism med konventionella medel och metoder.

1.2 Syfte med uppsatsen

Efter de amerikanska insatserna mot al-Qaida i Afghanistan verkar den amerikanska politiska retoriken ha glidit över till att handla mer om stater, med eventuell tillgång till massförstörelsevapen, än om terroristbekämpning. Detta kan vara en följd av att USA upplever ett hot, mot sitt territorium eller sina intressen, från dessa stater. Det är därmed inte sagt att dessa amerikanska ansträngningar står i motsatsförhållande till varandra. Det kan mycket väl vara så att de är olika sidor av samma mynt. I detta något oklara säkerhetspolitiska läge, som USA verkar befinna sig i, finns det anledning att analysera hur den amerikanska globala strategin har utvecklats efter den 11 september. *Syftet med föreliggande uppsats är att analysera hur den amerikanska globala strategin har utvecklats efter den 11 september. Den politiska retoriken kommer att analyseras avseende dess förhållande till de teoretiska strömningarna realism och idealism respektive isolationism och internationalism.* Analysen kommer att kraftsamlas till hotuppfattningen hos den amerikanska administrationen, vilka hot ses mot USA och hur skall dessa mötas.

⁴ Peter Morström, "Vägval för US Grand Strategy efter 11 september", Stockholm: Försvarshögskolan 19100:2035, 2002

⁵ Björn Blomberg, "USA versus al-Qaida", Stockholm: Försvarshögskolan 19100:2040, 2002

1.3 Frågeställningar

Som stöd för analysen kommer följande frågeställningar att användas:

- Vilka stater ser USA som hot mot sin nationella säkerhet ?
- Vilka påtryckningsmedel används mot dessa stater, används retorik som kan falla in under begreppet strategiskt tvång?
- Ges det i den politiska retoriken uttryck för kopplingar mellan dessa stater och den internationella terrorismen?
- Hur ser USA på sin roll i världen i relation till FN? I vilken utsträckning anser företrädare för den amerikanska administrationen att USA behöver godkännande av FN:s säkerhetsråd för sitt handlande?

1.4 Avgränsningar

Att analysera ett pågående skede kan te sig något vanskligt. Det är lätt att dras med i det som sker i nuet och på så sätt förlora fokus för analysen. Det omedelbart aktuella är också svårt att analysera eftersom det ofta saknas viktig fakta. För att kunna genomföra en undersökning av händelser som ligger nära nuet är det därför viktigt att sätta ett väldefinierat slut för undersökningen. Om detta inte görs riskerar undersökningen att till slut bli en närmast journalistisk beskrivning av samtiden. Föreliggande uppsats tar avstamp i den strategi som gällde innan terrordåden den 11 september och analyserar amerikansk globalstrategi fram till och med FN resolutionen 1441 angående Irak.⁶

De bakomliggande faktorerna för USAs utrikespolitik kommer inte att analyseras. Detta innebär bland annat att inrikespolitiska faktorer påverkan på utrikespolitiken inte kommer att behandlas. Detta till trots att den amerikanska utrikespolitiken till del formas av dessa faktorer.⁷ Det är dock inte de bakomliggande faktorerna som är föremål för analys utan det är politiken i sig.

USAs speciella förhållande till Storbritannien, i såväl kriget mot terrorismen som i förhållandet till Irak, kommer inte att vara föremål för analys.

Fokuseringen på utrikespolitiken innebär också att frågor rörande *homeland defense* inte kommer att tas upp. Med *homeland defense* menas frågor som inte har bärighet längre än till USAs gränser. Detta innebär bland annat det nya departementet för just detta inte kommer att avhandlas i uppsatsen.

Frågan om ett nationellt missilförsvar (NMD) berörs inte heller i undersökningen. Detta är förvisso en fråga som definitivt hör hemma i den amerikanska säkerhetspolitiken. Frågan är dock så komplex att den måste

⁶ Resolutionen 1441 antogs av FN:s säkerhetsråd med röstsiffrorna 15-0 den 8 november 2002

⁷ Se bland annat: Charles W. Kegley JR & Eugene Wittkopf, *American Foreign Policy* (5e uppl.), New York: St Martin's press Inc., 1996, s. 253 ff.

lämnas därhän i denna uppsats. Debatten, såväl inom som utanför USA, om NMD förtjänar en egen undersökning i sig.

1.5 Disposition

Uppsatsen består av tre huvuddelar. Inledningsvis ges en beskrivning av de teorier som analysen grundar sig på. Uppsatsen bygger på två teorianknytningar. Den ena handlar om olika alternativ för amerikansk globalstrategi och den andra handlar om tvångsdiplomati. I detta kapitel ges även en beskrivning av den metod som analysen bygger på.

Tyngdpunkten för uppsatsen ligger i analysen av det empiriska materialet. Analysen genomförs i kronologisk ordning från händelserna den 11 september fram till FNs resolution 1441 (8 november 2002). Analysen delas in i tre delar; 2001 samt första och andra halvåret 2002. Motivet för en indelning i tre perioder är att det finns en naturlig indelning i materialet som talar för detta. Under den första perioden är retoriken koncentrerad till händelserna den 11 september och jakten på de skyldiga. Den andra perioden kan sägas vara en mellanperiod som dock innehåller ett väsentligt analysobjekt, presidentens tal om tillståndet i nationen. I övrigt handlar politiken mest om situationen i Mellanöstern, något som till stora delar faller utanför det som skall analyseras. Det finns dock fortfarande visst övrigt empiriskt material av intresse under denna period. Den sista perioden domineras av två saker, Bushadministrationens första nationella säkerhetsstrategi⁸ och USAs framläggning av frågan om Iraks avrustning inför FN, som var det som ledde fram till resolution 1441.

Uppsatsen avslutas med en diskussion om utfallet av analysen. I diskussionen kommer uppsatsens frågeställningar att besvaras. Därefter kommer det att föras ett resonemang om vilka slutsatser rörande förändringar i den amerikanska globalstrategin som kan dras från den studerade tidsperioden. Slutligen kommer diskussionsdelen att avslutas med förslag till fortsatt forskning.

1.6 Källmaterial

Det empiriska materialet till föreliggande uppsats består av uttalanden, intervjuer och dokument från den amerikanska administrationen. Eftersom presidenten är den naturliga frontfiguren för USAs politik härstammar huvuddelen av materialet från Vita Huset. Det rör sig om dokument, tal av och intervjuer med presidenten själv, uttalanden gjorda av Vita husets pressekreterare samt intervjuer med presidentens nationella säkerhetsrådgivare, Condoleezza Rice.

⁸ Enligt Goldwater Nichols act från 1985 skall presidentadministrationen årligen redovisa sin nationella säkerhetsstrategi för kongressen.

Eftersom det som skall analyseras är utrikespolitik ter det sig naturligt att även hämta empiriskt material från utrikesdepartementet. Detta material består av uttalanden av och intervjuer med utrikesminister Colin Powell.

Materialet från den amerikanska administrationen är uteslutande hämtat från officiella hemsidor på Internet. De sidor som använts är Vita husets och Utrikesdepartementets hemsidor. På dessa hemsidor finns information om i stort sett allt som presidenten och utrikesministern har sagt sedan administrationen tillträdde. Såväl officiella tal som avskrifter av intervjuer finns presenterat. Där finns även pressmeddelanden och uttalanden av andra representanter för administrationen, såsom nationella säkerhetsrådgivaren. För att välja ut det empiriska materialet har rubriksättningen på hemsidorna använts. Allt material som åsatts en rubrik som, vid första anblicken, kan antas falla inom ramen för undersökningen har tagits med till en första gallring. Detta förfarande innebär att ett stort material måste gås igenom för att skilja ut vad som verkligen är intressant att analysera vidare. Denna första sortering har resulterat i det slutliga empiriska material som finns redovisat i bilaga 1. Det finns självklart även en risk att missa intressant information eftersom allt inte gås igenom. Denna risk anses dock befogad att ta eftersom rubriksättningen torde spegla administrationens vilja att få fram sitt budskap. Genom att sätta intressanta rubriker på den information de vill ha fram kommer sannolikheten för en stor läsekrets att öka. Risken med att inte analysera allt material torde främst vara att missa idéer som administrationen vill smyga in i politiken. Detta förfarande bedöms dock inte som särskilt troligt när det rör frågor som i det nu aktuella fallet.

Att uteslutande luta sig mot material från Internet kan vid en första anblick synas något riskabelt ur ett källkritiskt perspektiv. Internet kan användas för att sprida tillrättalagd information eller propaganda på ett enkelt sätt. Detta påverkar dock inte den analys som uppsatsen syftar till. Eftersom det som skall analyseras är hur den amerikanska politiken har förändrats efter den 11 september är det det uttalade budskapet som är intressant. Det spelar alltså ingen roll om informationen är av propagandakarakter eller är tillrättalagd. Det är budskapet som den amerikanska administrationen vill få fram som är det intressanta, inte att materialet återspeglar allt som sagts till punkt och pricka. Självklart är det även intressant att analysera vad som verkligen sagts. Därför har direkta avskrifter av tal valts framför vad som varit förberett, där så har varit möjligt.

1.7 Centrala begrepp

Terrorism: Eftersom mycket av retoriken efter den 11 september handlar om terrorism finns det ett intresse att studera begreppet lite närmare. Terrorism kan betraktas ur olika perspektiv. Vad som klassas som terrorism i en kultur kan klassas som frihetskamp i en annan. Det finns de som anser

att terrorism skall betraktas som en krigshandling och inte som ett brott, vilket är det vanligaste i Europa.⁹

Terrorism kan definieras som *skräckvälde*.¹⁰ En form av maktutövning som bygger på att injaga skräck i omgivningen. Terrorismen kan sägas vara den svages sätt att föra sin kamp.¹¹ Den officiella amerikanska definitionen på terrorism lyder enligt nedan.

The term "terrorism" means premeditated, politically motivated violence perpetrated against noncombatant targets by subnational groups or clandestine agents, usually intended to influence an audience.¹²

Med *noncombatant* menar den amerikanska administrationen även militär personal som vid tillfället för attacken inte är i tjänst eller är obeväpnade.¹³

Terrorismen kan delas in i undergrupperna *statsterrorism*, *nationell terrorism* och *internationell terrorism*. Med statsterrorism förstås att det är en stat som aktivt står bakom terroristaktionerna.¹⁴ Nationell och internationell terrorism kan också vara understödd av stater. Staterna som öppet eller förtäckt stödjer terrorismen blir då en del i det som benämns statsstödd¹⁵ terrorism.¹⁶ Ett exempel på en internationell terroristorganisation är al-Qaida.

Amerikansk Globalstrategi: Globalstrategi, eller *Grand Strategy*, är den högsta formen av statskonst.¹⁷ I begreppet ingår allt som staten företar sig på den internationella arenan. Detta innebär att begreppet sträcker sig över alla politikområden, även om det som ofta dominerar är utrikespolitiken. I föreliggande uppsats koncentreras analysen av globalstrategin till just utrikespolitik och då främst inom det säkerhetspolitiska området.¹⁸ Övriga politikområden berörs endast i de fall då det är oundgängligt för att föra analysen framåt.

Massförstörelsevapen: Med massförstörelsevapen åsyftas kärnvapen samt biologiska och kemiska stridsmedel.

⁹ Medlemmen av representanthuset Christopher Shays (rep) i SVTs Agenda 030120 (R)

¹⁰ Björn Kumm, *Terrorismens historia*, Lund: Historiska media, 1998, s. 26

¹¹ Ibid s. 26

¹² US State Department, "Patterns of global terrorism", 2002, s. xiii. Hämtad från <http://www.state.gov/s/ct/rls/pgtrpt/2002/pdf/>, 2003-05-09

¹³ Ibid

¹⁴ Kumm, *Terrorismens historia*, s. 26

¹⁵ State sponsored / supported, författarens översättning

¹⁶ Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, London: Victor Gollancz, 1998, s. 23

¹⁷ Lars Maddox, *US Grand Strategy Alternatives After the Cold War*, Stockholm: Försvarshögskolan SI Serie R:5, 1999, s.1

¹⁸ Med säkerhetspolitik förstås förhållandet till andra stater ur ett säkerhetsperspektiv och den egna synen på hur nationens säkerhet skall tryggas.

Politisk retorik: Med politisk retorik menas såväl uttalanden, bland annat i form av tal och intervjuer, som officiella dokument rörande det studerade politikområdet.

2. Teorianknytning och Metodbeskrivning

Föreliggande uppsats tar sin teoretiska utgångspunkt från Lars Maddox¹⁹ skrift om framtida strategiska alternativ för USA²⁰, som i sin tur till stor del är baserad på en artikel av Barry R. Posen och Andrew L. Ross²¹ införd i *International Security* 1996/97.²² Vidare kommer även Peter Viggo Jakobsens²³ teori om tvångsdiplomati²⁴ att användas som ett analysverktyg.²⁵

Maddox idéer om framtida alternativ för USAs globalstrategi kommer att användas för att kategorisera den förda politiken efter den 11 september. Om inte analysen ger vid handen att politiken kan sorteras in i någon av de fem strategier, som Maddox beskriver, kan modellen ändock användas för att klassificera politiken. Med hjälp av den matris som Maddox presenterar går det att placera in den förda politiken, och på så sätt få fram en bild av den förda strategin. Genom att kombinera detta med beskrivningarna som Maddox ger är det också möjligt att generera ett flertal nya alternativ för amerikansk globalstrategi. Detta är dock inte syftet med undersökningen. Syftet med att använda Maddox modell är att kunna spåra förändringar i den amerikanska politiken.

Jakobsens teori om tvångsdiplomati kommer att användas som analysverktyg i de fall då den amerikanska retoriken har riktats mot andra stater. Har det då varit så att USA har nyttjat sig av det som Jakobsen definierar som tvångsdiplomati? Och vilka förutsättningar har USA då att lyckas med politiken, enligt Jakobsens teori.

2.1 US Grand strategy alternatives after the cold war

2.1.1 Inledning

Maddox presenterar fem alternativ för amerikansk globalstrategi. Dessa är: *Isolationism*, *Cooperative Security*, *International Primacy*, *Selective Commitment* och *Offshore Balancing*.²⁶ De fem strategierna representerar möjliga utvecklingar för framtiden. Maddox presenterar strategierna i relation till hur de förespråkar isolationism respektive internationalism samt

¹⁹ Lars Maddox forskar vid Uppsala universitet och är även verksam vid Försvarshögskolan

²⁰ Maddox, *US Grand Strategy Alternatives*

²¹ Barry R Posen är professor i Political Science vid MIT och medlem av Defense and Arms Control Studies Program. Andrew L Ross är professor i National Security Affairs vid U.S Naval War College

²² Barry R. Posen & Andrew L. Ross "Competing Visions for U.S Grand Strategy", *International security*, 21:3, 1996/97

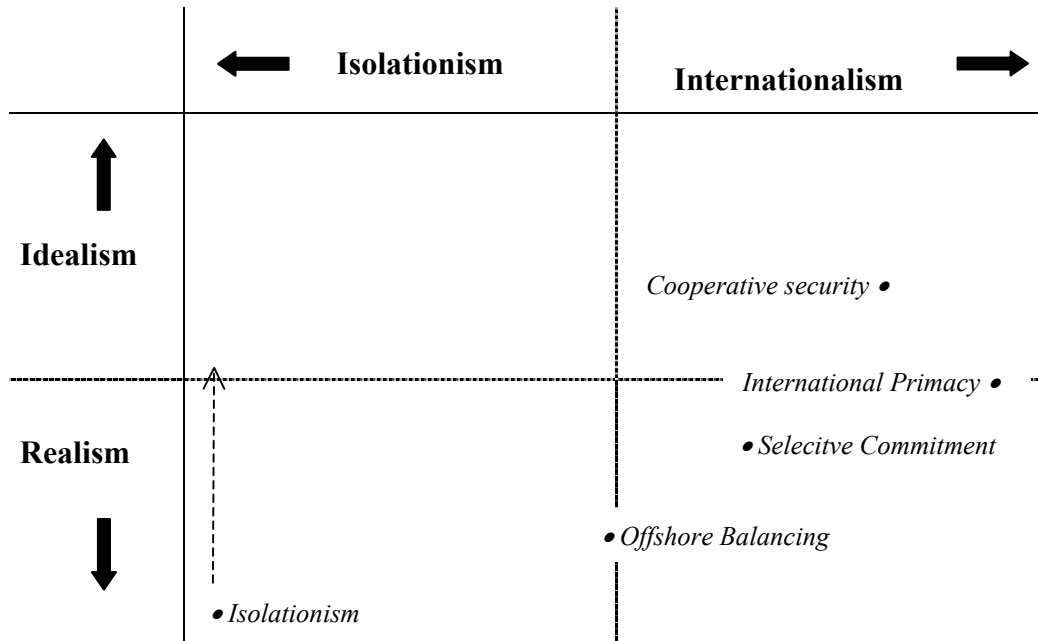
²³ Peter Viggo Jacobsen är Docent vid Köpenhamns universitet

²⁴ Coercive diplomacy, författarens översättning

²⁵ Peter Viggo Jacobsen, *Western Use of Coercive Diplomacy After the Cold War*, London: Macmillan press Ltd, 1998

²⁶ Begreppen kommer inte att översättas i uppsatsen, för att inte riskera att de förvanskas eller ges en tvetydig betydelse.

hur de förhåller sig till realism respektive idealism.²⁷ Maddox åskådliggör sin modell med hjälp av följande matris.

Figur 1 Hämtad ur Maddox, Lars (1999) *US Grand Strategy alternatives after the cold war* s. 8

Amerikansk utrikespolitik har historiskt pendlat mellan realism och idealism samt mellan isolationism och internationalism.²⁸ I sitt avskedstal uppmanade George Washington USA att inte blanda sig i den gamla världens affärer.

The great rule of conduct for us in regard to foreign nations is in extending our commercial relations, to have with them as little political connection as possible. So far as we have already formed engagements, let them be fulfilled with perfect good faith. Here let us stop.[...] It is our true policy to steer clear of permanent alliances with any portion of the foreign world; so far, I mean, as we are now at liberty to do it; for let me not be understood as capable of patronizing infidelity to existing engagements.²⁹

Detta blev starten för en period av isolationism som varade fram till slutet av 1800-talet.³⁰ Därefter har den amerikanska politiken växlat mellan att vara introvert och extrovert.

2.1.2 Begrepp

Läsaren förutsätts vara någorlunda bekant med begreppen internationalism, isolationism, realism och idealism.³¹ Därav följer endast en översiktlig beskrivning av begreppen.

²⁷ Maddox, *US Grand Strategy Alternatives*, s. 8

²⁸ Kegley, Wittkopf, *American Foreign Policy*, s. 31

²⁹ George Washington farewell address 1796,
<http://www.yale.edu/lawweb/avalon/washing.htm>, 2003-02-27

³⁰ Kegley, Wittkopf, *American Foreign Policy*, s. 46-47

Med begreppen internationalism och isolationism menas graden av militärt och diplomatiskt deltagande i världen. En inplacering av en strategi längst till vänster i matrisen innebär att USA endast interagerar med övriga världen genom handel. En inplacering längst till höger innebär att USA agerar världspolis.³²

Realism

Grundtankarna med realismen är: en pessimistisk syn på människans natur, en föreställning om att det internationella systemet präglas av konflikter och att konflikter kan lösas med krig, stor hänsyn till nationell säkerhet och statens överlevnad samt pessimism om möjligheterna till utveckling av det internationella systemet. Enligt det realistiska synsättet består det internationella systemet av ett antal stater som det råder anarki emellan, det finns således ingen överstatlighet. Staten ses som den i särklass viktigaste aktören i det internationella systemet. Icke-statliga aktörer ges liten eller ingen betydelse inom realismen. Staternas inbördes position i systemet bestäms av deras militära makt. Målet för alla stater är att trygga sin egen överlevnad och maximera sin makt i det internationella systemet. Detta synsätt leder till ett maktbalanssystem, där allianser blir en viktig del i statens strävan att maximera sin makt och trygga sin överlevnad. Samtidigt är det så att inga avtal kan räknas som huggna i sten. Om det passar en stats intressen bättre att bryta ingångna avtal kommer den att göra det.³³

Idealism

Idealismen eller liberalismen, som den också kallas, präglas av en positiv människosyn och en tanke om att samarbete mellan såväl stater som icke-statliga aktörer är det som skapar säkerhet.³⁴ Ekonomiska frågor tillmäts också säkerhetsmässig betydelse. Allteftersom den fria handeln tillåts öka skapas ett system av ömsesidigt beroende, interdependens, mellan såväl statliga som icke-statliga aktörer. Denna interdependens skapar säkerhet eftersom en konflikt med ens handelspartners skadar ens egen ekonomi.³⁵ Inom idealismen finns också en tro på att inter- eller transnationella institutioner skapar säkerhet. Några exempel på dylika är FN, NATO, EU, WHO. Genom ett institutionaliserat samarbete mellan såväl statliga som icke-statliga aktörer skapas en gemenskap som gynnar säkerheten i världen.³⁶ Slutligen finns det inom liberalismen en tro på att demokratiska stater inte

³¹ För ytterligare studier om de nämnda begreppen rekommenderas bland annat: Robert Jackson & Georg Sørensen, *Introduction to International Relations* (2:a upplagan), Oxford: Oxford university press, 2003 och Torbjørn L. Knutsen, *A History of International Relations Theory* (2:a upplagan), Manchester: Manchester university press, 1997

³² Maddox, *US Grand Strategy Alternatives*, s. 7

³³ Jackson & Sørensen, *Introduction to International Relations*, s. 68f

³⁴ *Ibid*, s. 106ff

³⁵ *Ibid*, s. 112ff

³⁶ *Ibid*, s. 117ff

bekrigrar varandra. Det är därför ett säkerhetsintresse att verka för demokratisering av världen.³⁷

2.1.3 Alternativ för amerikansk globalstrategi

Nedan följer en översiktlig beskrivning av de alternativ för amerikansk globalstrategi som Maddox presenterar i sin uppsats.

Isolationism

Målet för *isolationism* är att skydda Nordamerika och att maximera amerikansk ekonomiskt och socialt välbefinnande.³⁸ Strategin bygger på realistiska värderingar om att varje stat måste se om sin egen säkerhet. Det finns dock även vissa drag av idealism i denna strategi. Det handlar dock mer om att påverka andra genom att vara en bra förebild än om aktivt samarbete. För att lyckas med strategin och få den egna ekonomin att växa torde det, i dagens globaliserade ekonomi, vara ett måste att på det ena eller andra sättet få med andra länder på sin egen linje.³⁹

Strategin menar att USA är strategiskt immunt och identifierar därför bara få hot mot amerikansk säkerhet. Spridning av kärnvapen ses förvisso som ett problem men det anses ändå inte motivera en aktiv amerikansk ickespridningspolitik internationellt. Alliansåtaganden ses som ett hot om att USA kan komma att dras in i onödiga konflikter.⁴⁰

För att skydda amerikanska intressen bör USA således dra sig tillbaka till sin kontinent. USA bör inte förhindra spridning av kärnvapen. Däremot skall USA förhindra stater eller terrorister från att göra USA till ett mål.⁴¹

Offshore Balancing

Målet med *Offshore Balancing* är att isolera USA från stormaktskrig i Euroasien och samtidigt ha maximal styrka i det internationella systemet. Strategin har två övergripande intressen för USA: skydd av det amerikanska territoriet och att förhindra uppkomsten av en Euroasiatisk hegemon. Amerikanska ekonomiska och inrikespolitiska intressen bör ges företräde framför utrikespolitiska utmaningar. Frågan om kärnvapenspridning behöver inte ägnas någon större kraft. Det kan till och med vara bra eftersom det anses göra beslutsfattare mer försiktiga om det finns ett kärnvapenhot. USA skall heller inte försöka att exportera demokratiska värderingar eller ingripa utomlands med humanitära förtecken. Det kan helt enkelt inte vara USAs ansvar att ta hand om alla misslyckade stater i

³⁷ Jackson & Sørensen, *Introduction to International Relations*, s. 120ff

³⁸ Maddox, *US Grand Strategy Alternatives*, s. 14

³⁹ *Ibid*, s. 14

⁴⁰ *Ibid*

⁴¹ *Ibid*, s. 16f

världen. Det påpekas också att många stormakter i historien har gått under på grund av deras vilja att exportera sina ideal till alla andra.⁴²

Hoten mot det amerikanska territoriet anses som små på grund av landets geopolitiska läge samt dess militära och ekonomiska styrka. Permanent inblandning i Euroasien anses dock utgöra ett hot mot USA. Det kommer i onödan att dra in USA i framtida krig (från start). Den amerikanska administrationen avsäger sig alltså möjligheten att välja själv om de vill blanda sig i konflikter eller inte.⁴³

Selective Commitment

Selective Commitment förespråkar, precis som *Offshore Balancing*, maktbalans, framförallt i Europa och Asien. Strategin menar dock att allianser är ett utmärkt sätt att bibehålla stabilitet i det internationella systemet. *Selective Commitment* är mer förebyggande än *Offshore Balancing* och kan sägas vara en form av framskjutet försvar. Förespråkarna för strategin hävdar att USAs strategiska intressen skall vara: (1) skydd av det amerikanska territoriet; (2) förhindrande av krig mellan de större staterna i Europa respektive Asien; (3) skydd av den öppna internationella ekonomin; (4) skydd av tillgången till oljeresurserna i Mellanöstern; (5) där det är möjligt främjande av demokratiska och mänskliga rättigheter utomlands.⁴⁴

Spridning av kärnvapen ses som ett stort hot mot amerikansk säkerhet.⁴⁵ USA skall vara ledande i den multilaterala kampen för ickespridning av kärnvapen. I första hand skall effektiva sanktioner användas mot stater som försöker skaffa kärnvapen. Om detta inte hjälper måste USA vara berett att agera militärt mot stater eller organisationer som strävar efter tillgång till massförstörelsevapen.⁴⁶

I strategin påpekas det särskilt att USA måste hushålla med sina resurser. Det måste noga övervägas om ett ingripande är av vitalt intresse. Vägledande här är de realistiska tankarna om att det är de större staterna som skall ägnas det största intresset. Detta utesluter dock inte mer idealistiska mål som att stötta demokratiseringsprocesser runt om i världen. Dessa idealistiska åtgärder får dock inte störa maktbalansen mellan de större staterna, då blir de välmentade åtgärderna kontraproduktiva.⁴⁷

International Primacy

De strategiska målen för *International Primacy* (IP) överensstämmer till del med de för *Selective Commitment* (SC). Allianser och global ekonomi anses

⁴² Maddox, *US Grand Strategy Alternatives*, s. 17ff

⁴³ Ibid, s. 19

⁴⁴ Ibid

⁴⁵ Ibid, s. 22

⁴⁶ Ibid, s. 24f

⁴⁷ Ibid, s. 25

viktiga men IP anser att USA skall anta en framträdande supermaktsroll. I SC anses USA vara främst bland jämlingar med det i IP anses vara så att USA saknar jämlingar.⁴⁸ Huvudmålet för strategin är att förhindra andra stater från att hota USAs hegemoni. Detta innebär att hela Euroasien, Mellanöstern och Sydvästasien anges som nyckelområden, där staterna inte får hamna under ett styre som är USA fientligt.⁴⁹ Företrädarna för strategin anser att det är i hela världens intresse att USAs överlägsenhet består. Det finns även idealistiska inslag i strategin, såsom stöd för demokratisering och uppfattningen om vikten av öppna ekonomiska system.⁵⁰

Spridning av massförstörelsevapen, terrorism och narkotikahandel ses också som allvarliga hot mot amerikanska intressen.⁵¹

Strategin utesluter inte samarbete för att nå målen. Det kan till och med vara eftersträvansvärt eftersom det då ger handlingarna en större legitimitet än om USA skulle agera självständigt. Det ses inte som ett måste att ha FNs godkännande innan ett ingripande.⁵²

Strategin ser inte att USAs överlägsenhet skall vara för evigt. USAs överlägsenhet skall i förlängningen användas för att skapa en ny världsordning baserad på samarbete, eventuellt genom att uppgradera FN.⁵³

Cooperative Security

Målet med denna strategi är att skapa säkerhet i världen genom förebyggande kollektiva säkerhetsåtgärder, under amerikanskt ledarskap. Förespråkarna för denna strategi menar att den amerikanska överlägsenheten skall användas till att skydda hela världens intressen, inte bara USAs. De menar att det finns ett starkt beroendeförhållande mellan USA och övriga världen som motiverar detta ställningstagande. Enligt denna breda hotdefinition är regional instabilitet också ett hot mot amerikansk säkerhet. Även i denna strategi nämns spridning av massförstörelsevapen som ett särskilt säkerhetshot. Europa, med dess blockerande säkerhetsstrukturer och rustningsbegränsande avtal, ses som ett exempel på en fungerande kollektiv säkerhetsregim. Ambitionen för strategin är att efterlikna detta i andra regioner i världen. USAs överlägsna militära styrka ses som lämplig att utnyttja för att genomföra ”polisinsatser” runt om i världen, med relativt små risker för de amerikanska förbanden.⁵⁴

⁴⁸ Posen & Ross, “Competing Visions for US Grand Strategy”, s. 32

⁴⁹ Maddox, *US Grand Strategy Alternatives*, s. 30

⁵⁰ Ibid, s. 31

⁵¹ Ibid, s. 32

⁵² Ibid

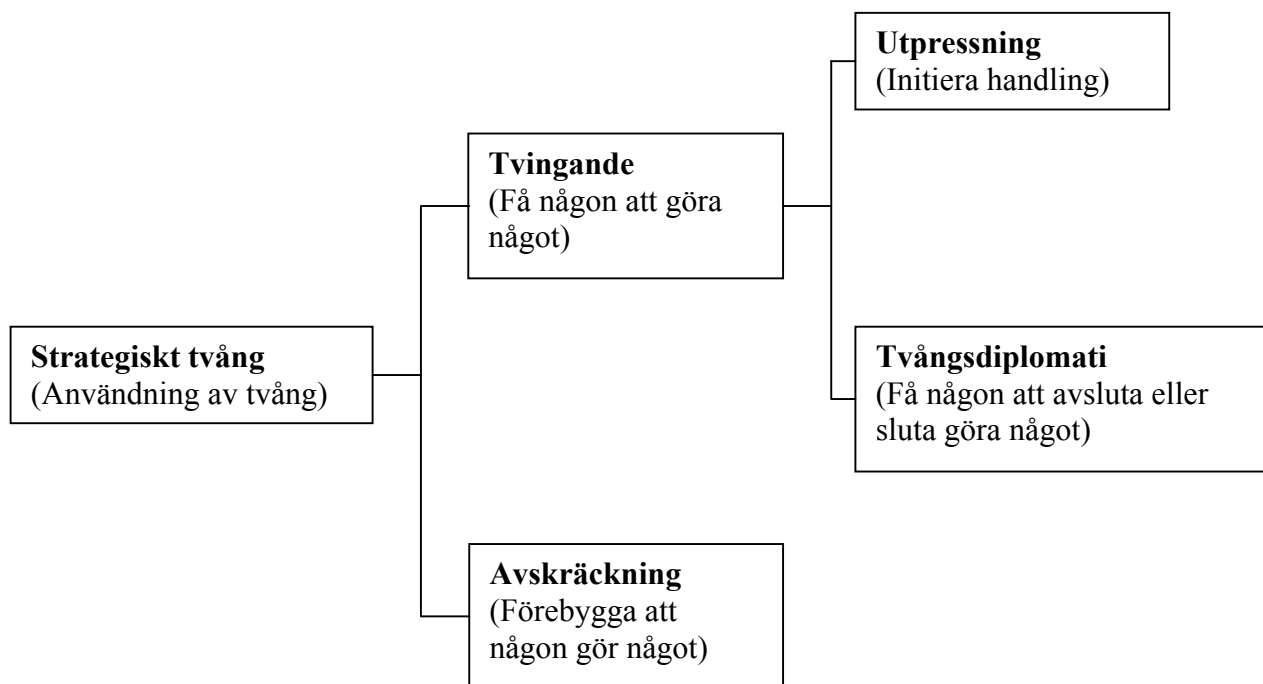
⁵³ Ibid, s. 32-34

⁵⁴ Ibid, s. 26-27

2.2 Coercive Diplomacy

Peter Viggo Jakobsen framför i sin bok *Western Use of Coercive Diplomacy After the Cold War* en teori om hur tvångsdiplomati skall bringas att fungera. Hans arbete baseras på de teorier som tidigare framlagts av Thomas Schelling i *Arms and Influence* samt Alexander L. George et al. i *Limits of Coercive Diplomacy*.⁵⁵

Jakobsen definierar olika grader av tvångsmakt, som kan användas gentemot stater. Dessa kan åskådliggöras enligt figuren nedan.

Figur 2 Sammanhanget mellan medel ingående i Strategiskt tvång. Hämtad ur Jakobsen *Western Use of Coercive Diplomacy After the Cold War*, s.12

Det som Jakobsen fokuserar på i sin bok är bruket av tvångsdiplomati. Han för fram en teori om hur tvångsdiplomatin skall utformas för att vara framgångsrik. Detta koncept benämner han *idealpolitik*.⁵⁶ Läsaren skall dock inte förledas att tro att användandet av militära maktmedel är uteslutet inom ramen för tvångsdiplomatin. Vad gäller bruket av militära maktmedel skiljer Jakobsen, liksom Schelling⁵⁷, mellan *coercion* och *brute force*. Han för även in begreppet *limited force*, som han menar kan ingå i *coercion*. Med *brute force* menas att motståndaren skall besegras och det skall ske

⁵⁵ Jakobsen, *Western Use of Coercive Diplomacy*, s. 3

⁵⁶ Ibid, s. 4

⁵⁷ Thomas C. Schelling, *Arms and Influence*, New Haven & London: Yale University press, 1966, s. 2ff

utan att han ges någon ytterligare valmöjlighet.⁵⁸ Detta begrepp ligger således utanför det som Jakobsen menar vara strategiskt tvång.

För att lyckas med tvångsdiplomati skall utövaren, enligt Jakobsen, tillämpa en politik baserad på fyra grundstenar. Han skall; (1) hota motståndaren med maktmedel ämnade att besegra honom snabbt och till liten kostnad; (2) sätta en tydlig tidsgräns då kraven skall vara uppfyllda; (3) försäkra motståndaren om att lydnad inte kommer att följas av nya krav; och det måste till (4) någon form av morötter till motståndaren som belöning för hans underkastelse.⁵⁹ Som en del i hotet för att få motståndaren att lyda kan begränsade militära insatser användas som ett komplement till den verbala politiken. Jakobsen menar här att den allierade luftoperationen (rolling thunder) under Gulfkriget 1991 är ett exempel på detta. Han menar att Operation Desert Storm var tvångsdiplomati ända till dess att markkriget började.⁶⁰ Läsaren skall alltså inte stirra sig blind på ordet diplomati och tro att det utesluter användandet av militära medel.

I föreliggande uppsats kommer Jakobsens modell om strategiskt tvång att användas för att kategorisera amerikansk politik gentemot andra stater. I de fall då det går att identifiera användning av tvångsdiplomati i den förda politiken kommer retoriken att prövas mot Jakobsens teori om idealpolitik.

2.3 Metodbeskrivning

Uppsatsen bygger på en kvalitativ innehållsanalys av tal, uttalanden, intervjuer och dokument. En kvalitativ innehållsanalys innebär ett systematiskt sökande i det empiriska materialet efter när- eller frånvaron av förmodat betydelsefull information.⁶¹ I det här fallet utgör den betydelsefulla informationen som eftersöks svaren på de frågor som ställs i inledningen av uppsatsen. En kvalitativ innehållsanalys kan syfta till att antingen systematisera eller kritiskt granska det analyserade materialet. En systematiserad undersökning är en typ av beskrivande analys.⁶² I föreliggande uppsats är ansatsen just att systematisera det empiriska materialet.

⁵⁸ Föreläsning Peter Viggo Jakobssen vid FHS 2003-02-06, föreläsninganteckningar i författarens ägo

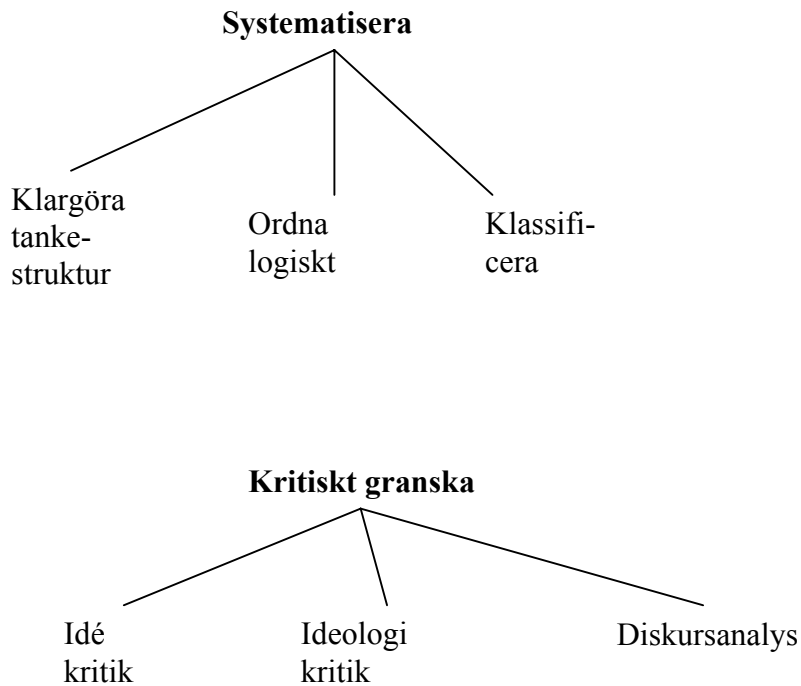
⁵⁹ Jakobsen, *Western Use of Coercive Diplomacy*, s. 4

⁶⁰ Föreläsning Peter Viggo Jakobssen vid FHS 2003-02-06, föreläsninganteckningar i författarens ägo.

⁶¹ Lisbeth Aggestam, Kjell Engelbrekt, Charlotte Wagnsson & Mike Winnerstig, *Europeisk säkerhetspolitik*, Lund: Studentlitteratur, 2000, s. 215

⁶² Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud, *Metodpraktikan*, Stockholm: Nordstedts Juridik, 2002, s. 234

De ingående delarna i systematisering respektive kritisk granskning åskådliggörs nedan. Den kritiskt granskande delen av den kvalitativa innehållsanalysen kommer därefter att lämnas där hän.

Figur 3 Ingående delar i systematisering respektive kritisk granskning, figuren hämtad ur *Metodpraktikan*, s.234

Att klargöra tankestrukturen innebär en framlyftning och ett begripliggörande av det väsentliga innehållet i de analyserade texterna.⁶³ Detta kommer att göras som en kronologisk framställning av den amerikanska politiken efter den 11 september. För att få ett tydligt avstamp kommer det att presenteras en översiktlig ögonblicksbild av den strategi som var rådande innan terrorattackerna i New York och Washington. Denna beskrivning kommer att grunda sig främst på Peter Morströms uppsats och det som Doc Jan Hallenberg⁶⁴ anför i Försvarshögskolans *Strategic Yearbook 2002*, samt det arv från Clintonadministrationen som Maddox anger som gällande strategi 1999.

Att ordna informationen logiskt innebär en formalisering av innehållet i lätt överblickbara kategorier.⁶⁵ Här kommer Viggo Jacobsens modell om strategiskt tvång att användas. I de fall där det går att hitta retorik mot andra stater kommer den att kategoriseras enligt Jacobsens modell. Denna

⁶³ Esaiasson et. al, *Metodpraktikan*, s. 234

⁶⁴ Jan Hallenberg är docent och verksam vid Försvarshögskolan och Stockholms universitet. För vidare information se:

http://www.statsvet.su.se/forskning99/home_pages/jan_hallenberg_ram.htm

⁶⁵ Esaiasson et. al, *Metodpraktikan*, s. 234f

kategorisering blir då samtidigt en sammanställning av den retorik som används mot den aktuella staten.

Det analyserade materialet kommer också att klassificeras. Denna klassificering syftar till att se under vilken av Maddox tänkbara strategier som politiken hör hemma. Det är dock inte säkert att någon av de angivna strategierna passar helt och hållet. Om så visar sig vara fallet kommer Maddox matris att användas för klassificeringen.

Slutligen kommer svaren på frågeställningarna att sammanställas och diskuteras utifrån såväl Maddox som Jacobsens modeller. Målet med denna diskussion är belysa svaren på uppsatsens frågeställningar ur olika synvinklar. Som en del i diskussionen kommer slutsatser att dras om förändringen av den amerikanska globalstrategin. Uppsatsen avslutas med en presentation av några förslag till fortsatt forskning.

3. Analys

3.1 Innan 11 september

När Bushadministrationen tillträdde fick de ärva en globalstrategi som hade utvecklats under Bill Clintons åtta år som president. Eftersom det amerikanska politiska systemet innehåller många faktorer som gör det svårt att genomföra snabba förändringar levde delar av denna strategi kvar fram till den 11 september.⁶⁶

Clintons globalstrategi, *Engagement and Enlargement*, vilade på tre ben: (1) Säkerhet för USA och dess allierade genom ett starkt försvar och säkerhetsåtgärder baserade på samarbete⁶⁷; (2) Marknadsekonomi och understöd av global tillväxt; (3) Understöd till internationell demokratisering.

Strategin byggde på aktiv internationalism och Clintonadministrationen var explicit motståndare till isolationism. De vitala intressena för USA var att skydda liv och frihet för medborgarna i USA. Ett annat vitalt intresse var att understödja ekonomisk tillväxt.⁶⁸ Spridning av massförstörelsevapen (WMD) och känslig teknologi anges i strategin som ett hot mot amerikanska intressen. Kopplat till detta hot pekades ett antal stater ut som skurkstater, eftersom de anses försöka skaffa sig WMD. De stater som nämns i Maddox uppsats är Irak och Nordkorea.⁶⁹ För att skydda de amerikanska intressena förespråkar strategin multilateralt handlande. USA förbehåller sig dock rätten att handla på egen hand, när så anses nödvändigt.⁷⁰ I Clintonadministrationens sista nationella säkerhetsstrategi finns dessutom hotet från internationell terrorism nämnt på ett flertal platser.⁷¹

Posen och Ross menar att *Enlargement & Engagement* i praktiken är en olycklig kombination av tre andra globalstrategier nämligen: *Primacy*, *Cooperative Security* och *Selective Commitment*.⁷² *Enlargement & Engagement* hör hemma i den övre högra kvadranten i Maddox analysmatris (sid. 9). Den är alltså internationalistisk och baserad på idealistiska idéer.

Under sin presidentkampanj framförde George W Bush ståndpunkten att USA borde dra bort sina trupper från Balkan. Han meddelade också att han ansåg att frihandel och öppna marknader, såväl inom USA som globalt, var viktigt. I övrigt var det tunt med uttalanden om vilka utrikespolitiska frågor

⁶⁶ För vidare läsning om trögheten i amerikansk politik se bland annat: Kegley & Wittkopf *American Foreign Policy* och Mike Winnerstig, *A World Reformed*, Stockholm: Stockholms universitet, 2000

⁶⁷ Cooperative security measures, författarens översättning

⁶⁸ Maddox, *US Grand Strategy Alternatives*, s. 8f

⁶⁹ Ibid, s. 10

⁷⁰ Ibid, s. 11

⁷¹ Vita Huset, "A national security strategy for a global age", 2000, hämtad från <http://globalsecurity.org/military/library/policy/national/nss-0012.htm>, 030419

⁷² Posen & Ross, "Competing Visions for US Grand Strategy", s. 44ff

Bush ville driva som president. När han sedan väl tillträdde, efter det jämna presidentvalet, modererades synen på amerikanska trupptillbakadraganden från Balkan något.⁷³ Den minskade internationalismen jämfört med företrädaren visades bland annat genom att president Bush vägrade skriva under Kyotoavtalet, med motiveringen att det skulle kunna skada amerikanska arbetare.⁷⁴ Den mindre multilaterala hållningen hos Bushadministrationen benämndes av dem själva som *à la carte multilateralism*. Detta innebar att USA skulle verka multilateralt samt leva upp till tidigare ingångna avtal endast om det kunde anses ligga i USAs nationella intresse att göra så.⁷⁵

Den relativt nyttillträdda Bushadministrationen verkade inte ha någon uttalad globalstrategi när terroristattackerna inträffade den 11 september. Det som går att konstatera är att de var på väg mot en mindre internationalistisk och mer realistisk syn på sin säkerhet. Morström anser att Bush hade lämnat *Engagement & Enlargement* och satt kurs mot *Offshore Balancing*.⁷⁶

3.2 Tidsperioden 11 september till årsskiftet 2001/2002

3.2.1 Politisk retorik

Today, our fellow citizens, our way of life, our very freedom came under attack in a series of deliberate and deadly terrorist acts.⁷⁷

Tiden omedelbart efter terrorattackerna mot World Trade Centre och Pentagon präglades av osäkerhet. Den amerikanska administrationen var inte helt säker på vem som stod bakom attackerna. Det fastställdes dock tidigt att det rörde sig om en attack mot det demokratiska synsätt som USA anser sig stå för, samt att USA ansåg att attackerna var att betrakta som krigshandlingar.⁷⁸ Utrikesminister Colin Powell fick instruktioner om att försöka skapa stöd för en internationell uppfattning att attackerna även skulle anses vara riktade mot hela den civiliserade världen. I detta arbete skulle han försöka mobilisera motåtgärder mot såväl terroristerna som de som stödde dem.⁷⁹

USA fick stöd av FN för sin uppfattning att terroristattackerna var att betrakta som ett väpnat angrepp. I resolution 1368, som antogs den 12

⁷³ Jan Hallenberg "The Changing Domestic Scenery in the United States", Bo Huldt, Sven Rudberg & Elisabeth Davidson (red), *Strategic Yearbook 2002 The Transatlantic Link*, Stockholm: Försvarshögskolan, 2001, s. 51f

⁷⁴ Morström, "Vägval för US Grand Strategy efter 11 september", s.19

⁷⁵ Hallenberg, "The Changing Domestic Scenery in the United States", s. 52

⁷⁶ Morström, "Vägval för US Grand Strategy efter 11 september", s. 22

⁷⁷ George W Bush, Tal till nationen, 11 september 2001,

www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html, 2003-02-17

⁷⁸ George W Bush, Fotosession med frågestund tillsammans med sitt National security team, 12 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010912-4.html, 2003-02-17

⁷⁹ Intervju med Colin Powell i CBS morning news, 12 september, www.state.gov/secretary/rm/2001/4865.htm, 2003-02-17

september, meddelade FN:s säkerhetsråd att det förelåg rätt till självförsvar med anledning av attackerna dagen innan. Säkerhetsrådet uppmanar också medlemsländerna att samarbeta för att gripa de skyldiga. Resolutionen tar också fasta på att de som stött terroristerna också skall hållas ansvariga.⁸⁰

We will make no distinction between the terrorists who committed these acts and those who harbor them.⁸¹

Som synes kopplades den ännu inte officiellt identifierade terroristorganisationen samman med det eventuella stöd som den fått. Detta kan tolkas som att USA tidigt såg en koppling mellan terrorismen och vissa stater i det internationella systemet. President Bush varnade för att kriget mot terrorismen och de som stödjer den kan komma att bli långt. Det kommer inte att avgöras med ett slag utan med hjälp av en serie åtgärder.⁸²

USA fick också stöd från NATO som den 12 september meddelade att attacken föll inom ramen för de åtaganden om kollektivt självförsvar, som föreskrivs i artikel 5 i Washington fördraget⁸³, under förutsättning att det skulle visa sig att attacken kom utifrån.⁸⁴

Mistankarna riktades snabbt mot terroristorganisationen al-Qaida och deras stöd i form av talibanregimen i Afghanistan. George W Bush sökte därför stöd i regionen för sina planer gentemot Usama bin Laden och al-Qaida. Han fick också tidigt stöd från Pakistan, Saudiarabien och Indien.⁸⁵ Den amerikanska administrationen började också sätta officiell press på talibanerna att sluta stödja al-Qaida.

They will have to make their choice -- whether they want to be on the receiving end of the full wrath of the United States and others, or whether they want to get rid of this curse that they have within their country.⁸⁶

I samma intervju som citatet ovan härstammar från nämns både Iran och Irak. Powell menar att Iran historiskt sett har tillhört de länder som USA har ansett vara terror sponsorer, men att de i det här fallet har framfört kondoleanser för det inträffade. Iran uppges också ha problem i relationerna med det talibanstyrda Afghanistan. På frågan hur Irak passar in i sammanhanget ger Powell svaret att USA noga undersöker eventuella

⁸⁰ FN:s Säkerhetsråd, Resolution 1368, <http://ods-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf?OpenElement>, 2003-04-15

⁸¹ George W Bush, Tal till nationen, 11 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html, 2003-02-17

⁸² George W Bush, Tal till nationen, 15 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010915.html, 2003-02-17

⁸³ En attack mot en fördragsmedlem skall betraktas som en attack mot dem alla.

⁸⁴ NATO, pressmeddelande 2001:124, www.nato.int/docu/pr/2001/p01-124e.htm, 2003-04-15

⁸⁵ George W Bush, frågestund i samband med ankomst till Vita Huset, 16 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010916-2.html, 2003-02-17

⁸⁶ Colin Powell, Intervju CNN, 16 september, www.state.gov/secretary/rm/2001/4924.htm, 2003-02-17

kopplingar mellan Irak och händelserna den 11 september.⁸⁷ Powell blir vid ett annat tillfälle tillfrågad om hur USA ser på behovet av stöd från FN innan en militär aktion påbörjas. Han svarade att det redan fanns en resolution (1386) men att USA kan komma att behöva FN:s stöd även i andra frågor än rent militära och att de då kommer att lägga fram de förslagen för FN.⁸⁸

Usama bin Laden och al-Qaida anklagas officiellt i ett tal av George W Bush till kongressen den 20 september. Talet kan ses som en krigsförklaring mot terrorismen. I talet tar Bush också upp kopplingen mellan talibanregeringen i Afghanistan och terrornätverket al-Qaida.⁸⁹

And tonight, the United States of America makes the following demands on the Taliban: Deliver to United States authorities all the leaders of al Qaeda who hide in your land. Release all foreign nationals, including American citizens, you have unjustly imprisoned. Protect foreign journalists, diplomats and aid workers in your country. Close immediately and permanently every terrorist training camp in Afghanistan, and hand over every terrorist, and every person in their support structure, to appropriate authorities. Give the United States full access to terrorist training camps, so we can make sure they are no longer operating.

These demands are not open to negotiation or discussion. The Taliban must act, and act immediately. They will hand over the terrorists, or they will share in their fate.⁹⁰

I talet meddelar presidenten också att det inte handlar om ett krig mot islam, utan att fienden är nätverket av terrorister och de regeringar som stödjer dem. George W Bush gör också en mycket tydlig markering att USA ser frågan som svart eller vit, det lämnas inget utrymme för andra stater att förhålla sig neutrala till terroristfrågan.

Every nation, in every region, now has a decision to make. Either you are with us, or you are with the terrorists.⁹¹

Bush gör också klart att alla regimer som stödjer terrorism, nu och i framtiden, kommer att betraktas som fientliga. Vidare säger han att USA anser att detta är en kamp som inte bara berör dem. Det är en kamp som borde beröra alla civiliserade länder. Den amerikanska retoriken lyfter fram att det inte bara är USAs frihet som är under attack, det är friheten för alla som tror på utveckling, frihet, tolerans och pluralism. I linje med denna argumentation uppmanar Bush andra nationer att förena sig med USA i kampen mot terrorismen. Han lyfter fram att USA kommer att behöva hjälp

⁸⁷ Colin Powell, Intervju CNN, 16 september, www.state.gov/secretary/rm/2001/4924.htm, 2003-02-17

⁸⁸ Colin Powell, Pressträff, 19 september, www.state.gov/secretary/rm/2001/4962.htm, 2003-02-17

⁸⁹ George W Bush, Tal till kongressen, 20 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html, 2003-02-17

⁹⁰ Ibid

⁹¹ Ibid

med polisstyrkor, underrättelser och kontroll av ekonomiska tillgångar. Notabelt är att han inte verkar se något stort behov av militär hjälp. Han nämner heller inte NATOs erbjudande genom utlösandet av artikel 5. Däremot refererar han till artikeln i ett större sammanhang. Han menar att eftersom USA har fått så många erbjudanden om hjälp efter attackerna kan världens reaktion liknas vid syftet med artikel 5, attacken mot USA ses som en attack mot hela världen.⁹²

America is determined to oppose the state sponsors of terror. Yet we are equally determined to respect and help the men and women those regimes oppress. [...] The Taliban has been given the opportunity to surrender all the terrorists in Afghanistan and to close down their camps and operations. Full warning has been given, and time is running out.⁹³

Citatet ovan kommer från det tal som George W Bush höll till nationen dagen innan striderna bröt ut i Afghanistan. Det kan ses som en sista varning till talibanerna. Talet innehåller också tydliga budskap och löften om hjälp till befolkningen i Afghanistan. USA lovar såväl direkt nödhjälp till befolkningen som stöd och hjälp att bygga upp landet efter talibanernas fall.

Den 7 oktober började striderna i Afghanistan. George W Bush meddelade detta till nationen via ett tal från Vita huset. I talet tryckte han på de varningar som talibanregimen hade fått, men inte hörsammat.

More than two weeks ago, I gave Taliban leaders a series of clear and specific demands: Close terrorist training camps; hand over leaders of the al Qaeda network; and return all foreign nationals, including American citizens, unjustly detained in your country. None of these demands were met. And now the Taliban will pay a price. By destroying camps and disrupting communications, we will make it more difficult for the terror network to train new recruits and coordinate their evil plans.⁹⁴

Som synes anges målet med aktionerna vara att i första hand försvåra för terrornätverket. Det sägs i detta skede ingenting om att störta talibanerna.

I samband med att striderna började meddelade USA FN att de nu utnyttjade sin rätt till självförsvar i enlighet med FN-stadgans artikel 51, såsom de fått mandat av säkerhetsrådet genom resolution 1386. Colin Powell förklarade USAs syn på att i framtiden utnyttja sig av självförsvarsrätten som att det inte skulle ses som något annat än att USA avser följa FN-stadgans regler. Han menade också att USA måste förbehålla sig rätten att kunna agera i

⁹² George W Bush, Tal till kongressen, 20 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html, 2003-02-17

⁹³ George W Bush i radiotal till nationen, 6 oktober, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011006.html, 2003-02-17

⁹⁴ George W Bush, tal till nationen, 7 oktober, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011007-8.html, 2003-02-17

självförsvar mot andra organisationer och stater som stödjer terrorism.⁹⁵ Det verkar som att USAs tolkning av resolutionen 1386 är långtgående och att de i den anser sig ha täckning för hoten mot andra stater om konsekvenserna av att stödja terrorister.

I en intervju rörande USAs Mellanösternpolitik gav den nationella säkerhetsrådgivaren Condoleezza Rice sin syn på problematiken i området. Hon sa bland annat att USA ser det som viktigt för stabiliteten i området att det nås en uppgörelse mellan Israel och Palestina. För att en sådan uppgörelse skall vara hållbar bör en palestinsk stat bildas och erkännas av de andra staterna i regionen. Rice fick också frågor rörande en eventuell koppling mellan Irak och den internationella terrorismen och det pågående kriget mot densamma. Hon svarade att USA håller ett vaksamt öga på Irak och landets eventuella massförstörelsevapen. Svaret hon gav var snarast undvikande i frågan om kopplingar mellan Irak och terrorismen, men innehöll mycket kritik mot Saddam Husseins regim. Ett annat land som ofta kopplats samman med terrorism är Syrien. Rice uppgav här att det förs diskussioner med Syrien för att få dem att upphöra med sitt stöd till Hamas och Jihad.⁹⁶

Även Powell har besvarat frågor rörande Irak. Inte heller han gav vid det tillfället något svar på frågan om det finns någon koppling mellan Irak och al-Qaida. Han sa däremot, liksom Rice, att USA håller ett vakande öga på Irak.⁹⁷

In an era of global trade and global terror, the futures of the developed world and the developing world are closely linked. We benefit from each other's success. We're not immune from each other's troubles. We share the same threats; and we share the same goal -- to forge a future of more openness, trade and freedom.

[...]

We offer a better way. When nations respect the creativity and enterprise of their people, they find social and economic progress. When nations open their markets to the world, their people find new ways to create wealth.

When nations accept the rules of the modern world, they discover the benefits of the modern world.⁹⁸

Citatet ovan visar på en strävan hos USA att exportera sin syn på frihet och demokrati. Den amerikanske presidenten ser detta som en väg till en säkrare värld med mindre spänningar mellan, bland annat, länderna i Afrika och USA.

⁹⁵ Colin Powell, Intervju ABC Good morning America, 10 oktober, www.state.gov/secretary/rm/2001/5296.htm, 2003-02-17

⁹⁶ Condoleezza Rice, Intervju i Al Jazeera, 16 oktober, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011016-3.html, 2003-02-17

⁹⁷ Colin Powell, Pressmöte, 24 oktober, www.state.gov/secretary/rm/2001/5536.htm, 2003-02-17

⁹⁸ George W Bush, Tal till forumet för tillväxt i Afrika, 29 oktober, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011029-2.html, 2003-02-17

The war against terror must not serve as an excuse to persecute ethnic and religious minorities in any country. Innocent people must be allowed to live their own lives, by their own customs, under their own religion. And every nation must have avenues for the peaceful expression of opinion and dissent. When these avenues are closed, the temptation to speak through violence grows.⁹⁹

I sitt tal till FN:s generalförsamling den 10 november trycker George W Bush på vikten av internationellt samarbete mot terrorismen. Han ser också ett stort behov av internationell hjälp till Afghanistan och lovar att USA skall bidra till detta. Han hyllar även FN som han anser har levt upp till sitt ansvar i kampen mot terrorismen.¹⁰⁰ När talibanregimen föll i Afghanistan anmälde USA till FN:s säkerhetsråd att det skulle komma att behövas stora hjälpinsatser i landet. USA ansåg att FN skulle ha en ledande roll i återuppbyggnadsarbetet i Afghanistan.¹⁰¹

Iran är ett land som USA har haft ansträngda relationer med sedan 1979. Eftersom relationerna fortfarande inte anses normala förlängde George W Bush den 9 november det tillstånd av *national emergency with respect to Iran* som deklarerades den 14 november 1979.¹⁰²

I samband med en pressträff den 26 november fick George W Bush frågor om Irak, Nordkorea och massförstörelsevapen. Han kopplade då, på ett sätt som inte gjorts så tydligt förut, innehav eller försök till anskaffning av massförstörelsevapen till terrorism. På frågan om Irak kan vara nästa mål i USAs kamp svarade Bush att Saddam måste släppa in FN:s vapeninspektörer igen. Presidenten fick då frågan vad som kommer att hända om Saddam fortsätter att vägra. Svaret blev att *det kommer han att bli varse*. Frågan om Nordkoreas eventuella kärnvapenprogram avhandlade Bush mer översiktligt. Han sa att Nordkorea måste släppa in inspektörer och respektera icke-spridningsavtalet för att kunna ha en god relation med USA.¹⁰³ I en intervju anger Colin Powell att målsättningen för USA är att ett regimskifte kommer till stånd i Irak. Han säger också att han hade varit orolig om han hade varit i Saddam Husseins kläder.¹⁰⁴

3.2.2 Politiken enligt Maddox modell

Politiken efter den 11 september fram till årsskiftet visar tydliga drag av realism. USA upplever sig hotat av terrorism, som de ser som statsstödd. De

⁹⁹ George W Bush, Tal i FN:s generalförsamling, 10 november, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/11/20011110-3.html, 2003-02-17

¹⁰⁰ Ibid

¹⁰¹ USAs FN ambassadör inför säkerhetsrådet, 13 november, www.un.int/usa/01_164.htm, 2003-02-17

¹⁰² Meddelande till USAs kongress, 9 november, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/11/20011129-3.html, 2003-02-17

¹⁰³ George W Bush, Pressträff, 26 november, www.whitehouse.gov/news/releases/2001/11/20011126-1.html, 2003-02-17

¹⁰⁴ Colin Powell, Intervju CBS, 2 december, www.state.gov/secretary/rm/2001/dec/6612.htm, 2003-02-17

ser ingen annan möjlighet än att agera med, bland annat, militära medel mot al-Qaida och talibanernas Afghanistan. I en anarkisk världsordning måste var och en ta vara på sin egen säkerhet. Detta gör också USA genom att gå till aktion mot Afghanistan. Det som sticker ut något mot den traditionella realistiska bilden är att al-Qaida till del ges samma status som en stat. Å andra sidan går det att hävda att al-Qaida behandlas som en kriminell organisation och att den press som USA använder riktar sig mot de stater som, aktivt eller passivt, stödjer al-Qaida. Retoriken är riktad mer mot Afghanistan som stat än direkt mot organisationen al-Qaida. Kopplingen mellan kampen mot terrorismen och stater som söker skaffa massförstörelsevapen är ett annat exempel på en realistisk världs-uppfattning. USA har här blivit angripet av terrorister och har på så sätt visat sin sårbarhet. Ett tänkbart medel för terrorister är användning av NBC-stridsmedel. För att försöka minska detta hot kopplar den amerikanska administrationen samman frågan om spridning av massförstörelsevapen till kampen mot terrorism.

USA ser sig också själva som ledande i kampen mot terrorismen. USA bygger förvisso en koalition men grundtanken är klar, var och en tar ansvar för sin egen säkerhet. Det som kan verka lite förvånande är att USA inte lutar sig mer mot det etablerade samarbetet inom NATO, framförallt med tanke på att NATO utlöste artikel 5. FN släpps inte heller in till någon större del när det handlar om hård säkerhet. Förvisso lutar USA sig på ett FN-mandat om självförsvar i Afghanistan men administrationen förbehåller sig också rätten att utöva sin självförsvarsrätt mot andra stater. Det är något oklart om USA då anser sig vara i behov av en ny FN resolution, men det verkar som att de tycker att den nuvarande räcker.

Politiken visar dock också prov på idealistiska värderingar. USA är noga med att påpeka att det inte rör sig om ett krig mot islam. Snarare hyllas islam som en fredsälskande religion.¹⁰⁵ Det amerikanska uttalandet om att en palestinsk stat skulle gynna Mellanösternområdet är ett exempel på tanken om att fred kommer genom demokratisering. Även andra uttalanden tyder på en vilja att sprida västerländska tankar om frihet och demokrati. I detta arbete anses FN ha en viktig roll att fylla. Den amerikanska administrationen är tydlig på att den ser en roll för FN i återuppbyggnaden av Afghanistan. Den ser däremot inte att amerikanska trupper stannar kvar i landet efter det att de reguljära striderna har upphört. Detta är ett uppdrag som USA med varm hand överlåter till FN eller andra stater i världssamfundet.

Vad gäller frågan om huruvida politiken är präglad av isolationism eller internationalism verkar det ganska tydligt att den till stor del är internationalistisk. Efter en händelse som terrorattackerna den 11 september hade det annars mycket väl kunnat hända att USA valt att isolera sig från

¹⁰⁵ George W Bush, Tal vid Islamistiska centret, 17 september,
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010917-11.html>, 2003-05-10

världen och enbart koncentrerat sig på att försvara sina egna gränser. Det verkar dock som om den amerikanska strategin snarare har inriktats mot att eliminera eventuella hot mot landet på hotens egen hemmaplan.

Analysen pekar alltså mot att den amerikanska politiken under de första 3 ½ månaderna efter terrorattackerna ligger i den nedre högra kvadranten av Maddox analysmatris (sid. 9). I det hörnet återfinns strategierna International Primacy och Selective Commitement.

Vid en jämförelse kan den förda politiken hänföras till både International Primacy och Selective Commitement. Det analyserade materialet är dock för begränsat för att dra långtgående slutsatser om vilken strategi som USA kan sägas ha fört. Det som går att konstatera är att politiken ligger i den nedre högra delen av analysmatrisen.

3.2.3 Retoriken mot stater

De stater som nämns som hot i den politiska retoriken under tidsperioden är Afghanistan, Iran, Irak, Nordkorea och Syrien. Det land som dominerar retoriken är, av naturliga skäl, Afghanistan.

USA försökte med hjälp av politiska påtryckningar få talibanerna att sluta stödja al-Qaida och lämna ut dess ledare. Det rör sig alltså om tvingande diplomati enligt Jakobsens definition. Om det sedan rör sig om utpressning eller tvångsdiplomati går det att ha olika åsikter om. Att USA ville få terroristerna utlämnade kan ses som att USA försökte initiera handling från Afghanistan, det vill säga utpressning. Å andra sidan går det att betrakta kraven som en del i tvångsdiplomati, eftersom det rörde sig om krav på att avbryta stödet till al-Qaida. Nedan görs en jämförelse av retoriken med de kriterier som Jakobsen ställer upp för att tvångsdiplomati skall lyckas.

Jakobsen	Förd retorik
Hota motståndaren med maktmedel ämnade att besegra honom snabbt.	Hoten mot Afghanistan har inte varit närmare specificerade. Det har snarare rört sig om ultimatum av karaktären gör som vi säger annars...
Sätta en tydlig tidsgräns för när kraven skall vara uppfyllda.	Någon tidsgräns har inte återfunnits i det analyserade materialet.
Försäkra motståndaren att lydnad inte leder till nya krav.	Har inte återfunnits i materialet
Ge motståndaren morötter för hans underkastelse.	Har inte återfunnits i materialet.

Som synes kan inte Jakobsens kriterier för lyckad tvångsdiplomati anses uppfyllda. Detta visar sig ju också i och med att USA tvingas ta till militär makt för att nå sina mål. Det verkar dock vara mer retorik av karaktären

utpressning än tvångsdiplomati. USA lämnar inget förhandlingsutrymme, åtminstone inte officiellt, för den afghanska ledningen.

Vad gäller de övriga staterna som nämns i det analyserade materialet är underlaget för magert för att dra några slutsatser. Det är dock intressant att konstatera att det verkar finnas en vilja att rikta strategiskt tvång mot Irak. President Bushs uttalande om att Saddam Hussein kommer att bli varse vad som händer om han vägrar att släppa in FNs vapeninspektörer är ett tecken på detta. En annan intressant sak i sammanhanget är att de ovan nämnda staterna, Iran och Afghanistan undantaget, har kommit upp på agendan i samband med intervjuer. Detta kan tyda på att den amerikanska administrationen har underliggande planer för dessa länder som de ännu inte är helt redo att presenteras officiellt. Då kan reaktioner på svar i intervjuer tjäna som en test av opinionsläget.

3.3 Första halvåret 2002

3.3.1 Politisk retorik

Första halvåret 2002 präglas George W Bushs tal om tillståndet i nationen¹⁰⁶, den fortsatta kampen mot terrorismen, situationen i Mellan-östern mellan Israel och palestinierna samt frågan om Iraks vägran att släppa in FNs vapeninspektörer.

I sitt tal till kongressen om tillståndet i nationen stakade presidenten ut vägen för den fortsatta kampen mot terrorism och spridning av massförstörelsevapen. Han menar att den första delen av kampen mot terrorismen har gått bra men att det är en lång väg kvar. Han anger prioriteringen i kampen till att först stänga terroristläger och bringa terroristerna inför rätta. Därefter skall USA förhindra att terrorister eller regimer som har eller försöker skaffa massförstörelsevapen hotar USA eller dess allierade. Presidenten gör här en tydlig koppling mellan kampen mot terrorismen och retoriken mot stater som försöker skaffa massförstörelsevapen.

¹⁰⁶ *State of the Union Address*. Enligt den amerikanska konstitutionen skall presidenten då och då ge sin syn på tillståndet i nationen till kongressen. Detta har utvecklats till en tradition som säger att presidenten skall göra det en gång per år.

Bush pekar ut tre stater som särskilt intressanta i frågan rörande massförstörelsevapen; Iran; Irak och Nordkorea.

Our second goal is to prevent regimes that sponsor terror from threatening America or our friends and allies with weapons of mass destruction. [...] States like these [Iran, Iraq, North Korea] , and their terrorist allies, constitute an axis of evil, arming to threaten the peace of the world. By seeking weapons of mass destruction, these regimes pose a grave and growing danger.¹⁰⁷

President Bush deklarerar också att USA kommer att göra vad som är nödvändigt för att trygga sin säkerhet. I det sammanhanget pekar han bland annat på att hans budgetförslag innehåller den största anslagsökningen för krigsmakten på 20 år. Detta skall ses som ett bevis på USAs beslutsamhet och att nationens säkerhet alltid har högsta prioritet.

I frågan om samarbete med andra stater för att skapa säkerhet nämner Bush det faktum att nya motståndare kan sudda ut gamla rivaliteter. Det han syftar på är USAs samarbete med Ryssland, Kina och Indien som utökats markant efter händelserna den 11 september.

Slutligen ger George W Bush sin syn på värdet av ett demokratiskt och frihetsbejakande synsätt i världen.

America will always stand firm for the non-negotiable demands of human dignity: the rule of law; limits on the power of the state; respect for women; private property; free speech; equal justice; and religious tolerance.

America will take the side of brave men and women who advocate these values around the world, including the Islamic world, because we have a greater objective than eliminating threats and containing resentment. We seek a just and peaceful world beyond the war on terror.¹⁰⁸

I frågan om de tre utpekade onda staterna går det att se att USA behandlar dem olika. Iran får relativt svag officiell kritik och frågan om dess eventuella innehav av massförstörelsevapen och stöd till terrorismen tas snarast upp som en bilateral fråga med Ryssland.¹⁰⁹ Detta kan bero på att Ryssland stött landet historiskt och att USA inte vill stöta sig för mycket med sin nya allierade i kampen mot terrorismen. Det kan också vara så att USA hoppas att det ryska inflytandet på den iranska regimen skall göra att de byter riktning, bort från stöd till terrorister och försök till anskaffning av massförstörelsevapen. Iran har också till del varit till USAs hjälp i frågan om Afghanistan,¹¹⁰ vilket också kan förklara den något milda kritiken mot landet efter talet om tillståndet i nationen. Colin Powell anger att Iran alltid

¹⁰⁷ George W Bush , State of the Union Address, 29 januari,
www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html, 2003-02-17

¹⁰⁸ Ibid

¹⁰⁹ Bland annat; George W Bush vid pressträff, 24 maj,
www.whitehouse.gov/news/releases/2002/05/20020524-10.html, 2003-02-17

¹¹⁰ Condoleezza Rice, Uttalande, 29 april,
www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020429-9.html, 2003-02-17

har ansetts som ett terroristspönsrande land, men att det pågår en kamp inom landet mellan de som vill anta en mer moderat inställning och de mer fundamentalistiska.¹¹¹ Ett annat problem för den amerikanska administrationen, i fallet Iran, kan vara det faktum att flera av USAs allierade, bland annat Tyskland¹¹², har goda relationer med landet. Dock kvarstår det faktum att USA anser att Iran måste hindras i sina strävanden efter tillgång till massförstörelsevapen. Ett förhinder som skall ske med alla till buds stående medel, enligt Condoleezza Rice.¹¹³

Även i fallet med Nordkorea är retoriken tämligen mild efter talet till kongressen. Presidenten meddelar förvisso att USA är fast beslutet att skydda Sydkorea och verka för stabilitet på Koreahalvön¹¹⁴. Han säger också att USA inte kommer att tillåta att en av världens farligaste regimer ges möjlighet att hota USA eller dess allierade med massförstörelsevapen.¹¹⁵ Bush menar att han har erbjudit samtal med Nordkorea i frågan, men att de inte har svarat på denna inbjudan. Han upprepar därför sitt erbjudande om samtal utan att lägga in någon hotfull retorik. Snarare hänvisar han till att han är frihetsälskande och att han därför är bekymrad för den nordkoreanska befolkningen.¹¹⁶

Gentemot Irak är retoriken hårdare. Landet pekats indirekt ut som ett hot mot USAs säkerhet och president Bush meddelar, med tydlig adress till Saddam Hussein, att han menar allvar när han säger att han skall försvara USA.¹¹⁷ USA har uppenbarligen två mål med sin politik gentemot Irak. FNs vapeninspektörer skall släppas in i landet igen och Saddam Husseins regim skall störtas. Just störtandet av regimen anges som ett mål av såväl George W Bush, Condoleezza Rice som Colin Powell.¹¹⁸ Trots dessa hårda synpunkter gentemot Irak finns det ingen retorik som är riktad direkt till landet, retoriken handlar snarast om Irak. Det är också något förvånande att denna hårda linje inte framförs mer intensivt, den är i stort sett begränsad till

¹¹¹ Colin Powell, Intervju CBS Face of the nation, 3 februari, www.state.gov/secretary/rm/2002/7781.htm, 2003-02-17

¹¹² Condoleezza Rice, Uttalande, 29 april, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020429-9.html, 2003-02-17

¹¹³ Condoleezza Rice, Tal vid Texas A&M, 8 april, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020408-6.html, 2003-02-17

¹¹⁴ George W Bush, Presskonferens i Seoul, 20 februari, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020220-1.html, 2003-02-17

¹¹⁵ George W Bush, Tal till amerikanska trupper i Seoul, 21 februari, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020221-6.html, 2003-02-17

¹¹⁶ George W Bush, presskonferens i Seoul, 20 februari, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020220-1.html, 2003-02-17

¹¹⁷ George W Bush, pressträff, 13 februari, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020213-3.html, 2003-02-17

¹¹⁸ George W Bush, Presskonferens, 6 april, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020406-3.html, 2003-02-17, Condoleezza Rice, Tal, 1 februari, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020201-6.html, 2003-02-17,

Colin Powell, Intervju ABC This week., 5 maj, www.state.gov/secretary/rm/2002/9941.htm, 2003-02-17

vad som beskrivits ovan. Detta kan vara en följd av de andra händelser i Mellanöstern som inträffade under den aktuella tidsperioden och som till stor del dominerar det analyserade materialet.

Vid den aktuella tidsperioden utbröt stora stridigheter mellan Israel och palestinierna, något som endast berör föreliggande analys perifert. Det som är intressant att konstatera är att USA, trots att landet är utpräglat Israelvänligt, genom hela konflikten stödjer bildandet av en palestinsk stat.¹¹⁹ Den amerikanska administrationen går inte heller så långt att de fördömer Yassir Arafat som terrorist. Under konflikten skickar USA Colin Powell till området och han har möten med bland annat Arafat. Då detta inte ger någon reell effekt för konflikten anger USA att det är dags för en ny palestinsk ledning. Administrationen är dock mycket noga att påpeka att det är det palestinska folket som skall välja sina nya ledare.¹²⁰ Det verkar inte heller som om USA vill ta någon aktiv del i att avsätta Arafat.

3.3.2 Politiken enligt Maddox modell

Med sitt tal om tillståndet i nationen befäste presidenten den amerikanska politiken i den nedre högra kvadranten av Maddox analysmodell (sid. 9). Den framgår tydligt att den amerikanska synen på säkerhet vilar på en realistisk grund. George W Bush sa ju också att USA är berett att vidta alla nödvändiga åtgärder för att trygga sin säkerhet. Hur långt ner i kvadranten politiken befinner sig är svårt att klargöra exakt. Politiken innehåller dock också inslag av idealism. Framförallt inom områden som innebär förebyggande åtgärder mot terrorism. Där lyfter den amerikanska administrationen fram de amerikanska idealen om frihet för alla och allas lika värde som receptet för att skapa en säkrare värld. Det talas dock inte i någon större utsträckning om samarbete mellan stater, inom exempelvis FN, för att nå en högre säkerhet. Det samarbete som nämns är det inom NATO samt andra militära samarbetsformer.

Politiken är fortsatt internationalistisk och det finns inga tendenser till någon ändring i detta. USA ser sig själva som en garant för säkerheten i världen vilket kräver ett aktivt agerande på den internationella arenan.

Det är fortfarande svårt att bedöma om politiken passar in i någon av de av Maddox beskrivna globala strategierna. De som ligger närmast är fortfarande *International Primacy* och *Selective Commitment*.

3.3.3 Retoriken mot stater

Att analysera retoriken mot stater enligt Jakobsens modell låter sig inte riktigt göras under den studerade tidsperioden. Retoriken har snarast handlat om stater än varit riktad mot stater. President Bush har förvisso tydligt pekat

¹¹⁹ Bland annat George W Bush, pressträff tillsammans med Ariel Sharon, 7 februari, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020207-15.html, 2003-02-17

¹²⁰ George W Bush, Tal, 24 juni, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/06/20020624-3.html, 2003-02-17

ut tre stater som särskilt onda men det har inte ställts några direkta krav mot dem, Irak undantaget. Gentemot Irak skulle det gå att hävda att USA har använt sig av strategiskt tvång för att försöka förmå landet att släppa in FN-inspektörerna igen. Denna retorik har dock inte varit särskilt framträdande utan snarast uttalats i förbigående. Den tunga retoriken rörande Irak har istället rört det faktum att den amerikanska administrationen har ett regimbyte som målsättning. För att trovärdigt kunna kategorisera retorik mot stater enligt Jakobsens modell måste det finnas ett större empiriskt underlag än vad som är fallet under det första halvåret 2002. Detta faktum gör att det inte går att retoriken inte låter sig kategoriseras enligt modellen.

3.4 Andra halvåret 2002 fram till FN-resolution 1441

3.4.1 Politisk retorik

Två händelser dominerar analysen av den sista tidsperioden som är föremål för denna undersökning. Det rör sig om pressen på Irak att släppa in FNs vapeninspektörer och nedrusta, samt Bushadministrationens offentliggörande av sin nationella säkerhetsstrategi.

Irakpolitiken kan delas in i två tidsperioder, före och efter den 12 september. George W Bush höll ett tal i FN angående Irak den 12 september, där han krävde att FN skulle agera i Irakfrågan. Innan detta tal fördes politiken mot Irak främst genom frågor från journalister. I dessa intervjuer framkom bland annat att den amerikanska administrationens mål fortfarande var att få till ett regimskifte i Irak.¹²¹ Den 1 augusti meddelade president Bush att det fortfarande råder ett tillstånd av *national emergency* i USAs förhållande till Irak. Detta tillstånd har rått sedan den 2 augusti 1990 och har förnyats årligen sedan dess.¹²² På frågan om vad målet med USAs politik gentemot Irak egentligen är, få bort deras massförstörelsevapen eller få bort Saddam, svarade president Bush att det handlar om både och. Han tryckte dessutom på att frågan om ett regimskifte i Irak har varit ett amerikanskt mål sedan 1998.¹²³

¹²¹ Bland annat: George W Bush, Presskonferens, 8 juli, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/07/20020708-5.html, 2003-02-17

¹²² Brev från George W Bush till kongressen, 1 augusti, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/08/20020801-6.html, 2003-02-17

¹²³ George W Bush, Presskonferens tillsammans med Tony Blair, 7 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020907-2.html, 2003-02-17

Above all, our principles and our security are challenged today by outlaw groups and regimes that accept no law of morality and have no limit to their violent ambitions. In the attacks on America a year ago, we saw the destructive intentions of our enemies. [...] And our greatest fear is that terrorists will find a shortcut to their mad ambitions when an outlaw regime supplies them with the technologies to kill on a massive scale. In one place -- in one regime -- we find all these dangers, in their most lethal and aggressive forms, exactly the kind of aggressive threat the United Nations was born to confront.¹²⁴

Regimen som Bush hänvisar till är Irak. Talet i FN:s generalförsamling inleds med en redogörelse för alla de FN-resolutioner som har antagits mot Irak, efter dess invasion av Kuwait, och hur USA anser att Irak har brutit mot dessa. I resolutionerna återfinns bland annat krav på Irak att låta alla krigsfångar från Gulfkriget återvända hem samt krav på Irak att avbryta allt samarbete med terrorister.¹²⁵ Bush hänvisar också till en överenskommelse från 1991 där Irak lovar att göra sig av med alla sina massförstörelsevapen. Bush menar att Irak inte har levt upp till dessa krav från världssamfundet. Han nämner bland annat att al-Qaida-terrorister som flytt från Afghanistan skall finnas i Irak. Han tar också upp frågan om Iraks förhållande till FN:s vapeninspektörer. Inspektörerna var en del av överenskommelsen från 1991 och de var lovade oinskränkt inspektionsrätt i Irak. Detta löfte har Irak brutit vid ett flertal tillfällen, vilket till slut renderade i att inspektörerna tvingades lämna landet 1998.¹²⁶ President Bush menar också att Irak har fortsatt att utveckla massförstörelsevapen, även under den tid då landet var utsatt för inspektioner. Han anser att Irak genom sitt agerande har trotsat världssamfundet och att FN nu måste agera. Bush meddelar att USA är berett att arbeta tillsammans med FN för att tvinga Irak att leva upp till de krav som ställs på landet. Han anser också att världssamfundet måste agera kraftfullt om Irak fortsätter att trotsa de krav som ställs på dem.

Den stora frågan efter talet var huruvida ett krig mot Irak skulle ses som oundvikligt eller inte. Colin Powell anser inte att ett krig är oundvikligt. Om så hade varit fallet hade USA inte presenterat saken för FN på det sätt som nu gjordes.¹²⁷ President Bush är dock tveksam till om Irak kommer att leva upp till de ställda kraven. Han hänvisar till landets trots mot FN genom åren och han ser gärna en snabb FN-resolution, innehållande en tydlig tidsgräns för när Irak senast skall ha uppfyllt FN:s villkor.¹²⁸ På frågan varför Saddam Hussein skall ges en chans till svarar Bush att det är FN som ges en chans till. Bush ser det som en chans för FN att bevisa sin relevans i den framtida

¹²⁴ George W Bush, Tal i FN:s generalförsamling, 12 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020912-1.html, 2003-02-17

¹²⁵ Resolution 686 och 687

¹²⁶ Se bland annat: Saddam Hussein's Deception and Defiance, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020917-8.html, 2003-02-17

¹²⁷ Colin Powell, Intervju i CNN American morning, 13 september, www.state.gov/secretary/rm/2002/13452.htm, 2003-02-17

¹²⁸ George W Bush, Pressträff, 13 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020913.html, 2003-02-17

världen med nya former av konflikter och krig. Han lägger dock till att USA kommer att hantera Irak-problematiken själva om så blir nödvändigt.¹²⁹ Även Colin Powell, som har huvudansvaret för USAs ansträngningar i att få fram en ny FN resolution, ser ett stort behov av en tydlig tidsgräns som dessutom bör vara kort.¹³⁰ För att få igenom sitt resolutionsförslag verkar det som om USA fick mildra skrivningen om vilka konsekvenser Irak kommer att möta om de trotsar FN än en gång.¹³¹ Powell ser det dock som självklart att ett trotsande Irak kommer att leda till konsekvenser. Om det sen är FN eller USA som kommer att genomföra dessa konsekvenser spelar mindre roll. Powell menar att USA har mandat sedan tidigare, och även en skyldighet, att agera.¹³²

At the United Nations Security Council it is very important that the members understand that the credibility of the United Nations is at stake, that the Security Council must be firm in its resolve to deal with a truth [Sic] threat to world peace, and that is Saddam Hussein. [...] And if the United Nations Security Council won't deal with the problem, the United States and some of our friends will.¹³³

I sin retorik angående FN:s roll i framtiden anger president Bush att FN kan komma att degraderas till ett Nationernas förbund, om inte FN agerar i Irakfrågan. Han vill se en stark resolution gentemot Irak och att FN verkligen genomdriver resolutionen. Om FN inte agerar upprepar Bush att USA kommer att agera själva.¹³⁴ USA anser att FN måste kräva att Irak förstör sina massförstörelsevapen, under FN:s kontroll. FN:s inspektörer måste också få tillgång till alla platser de vill inspektera och alla personer de vill intervjua.¹³⁵

Bush kopplar också politiken gentemot Irak till kriget mot terrorismen, som han ju tidigare har fått godkännande för av såväl kongressen som världssamfundet. ”The war on terror, you can't distinguish between al Qaeda and Saddam when you talk about the war on terror.”¹³⁶ Hotet mot USA anges också som stort och Bush anger att Irak har långtgående band

¹²⁹ George W Bush, Pressträff, 14 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020914-2.html, 2003-02-17

¹³⁰ Colin Powell, Intervju CBS Face the nation, 15 september, www.state.gov/secretary/rm/2002/13479.htm, 2003-02-17

¹³¹ Colin Powell, Intervju ABC This week, 20 oktober, www.state.gov/secretary/rm/2002/14496.htm, 2003-02-17

¹³² Colin Powell, Presskonferens, 29 oktober, www.state.gov/secretary/rm/2002/14767.htm, 2003-02-17

¹³³ George W Bush, Pressträff, 19 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020919-1.html, 2003-02-17

¹³⁴ George W Bush, Tal, 23 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020923-2.html, 2003-02-17

¹³⁵ George W Bush, Tal om Irak, 7 oktober, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021007-8.html, 2003-02-17

¹³⁶ George W Bush, Pressträff, 25 september, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020925-1.html, 2003-02-17

med terroristorganisationer.¹³⁷ Enligt president Bush måste hotet från Irak konfronteras för att kriget mot terrorismen skall kunna vinnas. Detta exemplifieras med landets stöd till Abu Nidal och med påstådda kontakter på hög nivå mellan al-Qaida och den irakiska regimen.¹³⁸ USA ser också Irak som ett hot mot stabiliteten i Mellanöstern. Något som i sin tur kan hota såväl USA som övriga världen¹³⁹, med tanke på de naturtillgångar som finns i regionen.

I retoriken gentemot Irak är Bush tydlig. Det finns inget förhandlingsutrymme för den irakiska regimen. Antingen följer de vad FN föreskriver i sina resolutioner och gör sig av med sina massförstörelsevapen, eller kommer FN eller USA att se till att det blir gjort. I första hand vill Bush att det är FN som skall agera eftersom han anser att det är ett sätt att ge freden en chans.¹⁴⁰ Bush är dock tveksam till om Irak kommer att gå med på världssamfundets krav med nuvarande regim kvar vid makten. Han ser därför att ett regimskifte måste till för att FN:s och världens krav skall kunna uppfyllas.¹⁴¹ Bushs beslutsamhet i frågan om avrustning av Irak exemplifieras med citatet nedan.

And my message to Saddam Hussein is that, for the sake of peace, for the sake of freedom, you must disarm like you said you would do. But my message to you all and to the country is this: for the sake of our future freedoms, and for the sake of world peace, if the United Nations can't act, and if Saddam Hussein won't act, the United States will lead a coalition of nations to disarm Saddam Hussein.¹⁴²

The outcome of the current crisis is already determined: the full disarmament of weapons of mass destruction by Iraq will occur. The only question for the Iraqi regime is to decide how.¹⁴³

Nordkoreas eventuella kärnvapenprogram blev föremål för diskussion vid en intervju med Colin Powell 7 november. Powell fick då frågan varför USA inte går lika hårt fram mot Nordkorea som mot Irak. Nordkorea borde, enligt reportern, vara föremål för samma behandling som Irak eftersom de inte tillåter internationella inspektioner av sitt kärnkraftsprogram. Powell svarade att det finns en skillnad i uppsåt mellan Irak och Nordkorea. Han kan inte se att Nordkorea för tillfället har något uppsåt att hota någon med

¹³⁷ George W Bush, Uttalande om Irak, 26 september,
www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020926-7.html, 2003-02-17

¹³⁸ George W Bush, Tal om Irak, 7 oktober,
www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021007-8.html, 2003-02-17

¹³⁹ George W Bush, Uttalande, 8 november,
www.whitehouse.gov/news/releases/2002/11/20021108-1.html, 2003-02-17

¹⁴⁰ George W Bush, Tal, 27 september,
www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020927-3.html, 2003-02-17

¹⁴¹ George W Bush, Tal om Irak, 7 oktober,
www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021007-8.html, 2003-02-17

¹⁴² George W Bush, Tal, 3 november,
www.whitehouse.gov/news/releases/2002/11/20021103-3.html, 2003-02-17

¹⁴³ George W Bush, Uttalande, 8 november,
www.whitehouse.gov/news/releases/2002/11/20021108-1.html, 2003-02-17

sina eventuella massförstörelsevapen. Han framförde också, liksom gjorts tidigare, att USA är berett att föra diskussioner med Nordkorea.¹⁴⁴

I inledningstexten till den nationella säkerhetsstrategin konstateras att USA inte är hotat av konkurrerande stater utan snarare av stater i sönderfall. USA ses också som den enda supermakten i världen och dess styrka skall användas till att skapa en maktbalans som gynnar frihet. För att göra detta krävs en säkerhetsstrategi baserad på internationalism.¹⁴⁵

Målet som stakas ut i Bushadministrationens första nationella säkerhetsstrategi är att göra världen inte bara säkrare utan även bättre. Delmålen för att nå detta är politisk och ekonomisk frihet, fredliga relationer med andra stater samt respekt för mänsklig värdighet.¹⁴⁶ För att nå dessa mål skall USA: (1) kämpa för strävanden för mänsklig värdighet; (2) stärka allianser för att bekämpa internationell terrorism och arbeta för att förebygga attacker mot USA och dess vänner; (3) arbeta tillsammans med andra för att lösa regionala konflikter; (4) förhindra att USAs fiender hotar USA eller dess vänner/allierade med massförstörelsevapen; (5) tända en ny era av global ekonomisk tillväxt genom fria marknader och frihandel¹⁴⁷; (6) expandera utvecklingen i världen genom att delta i demokratiseringsprocesser och byggande av infrastruktur¹⁴⁸; (7) utveckla former för samarbete med andra stormakter samt (8) omforma USAs nationella säkerhetsinstitutioner så de kan möta de utmaningar och möjligheter som tjugohundratalet erbjuder.¹⁴⁹

Målet att stödja strävanden för mänsklig värdighet motiveras med att USA måste försvara frihet och rättvisa i världen, eftersom detta är en rättighet för alla människor. USA ser här att de kan verka understödjande när tillfällen ges, såsom skedde i Östeuropa mellan 1989 och 1991.¹⁵⁰ Det rör sig således inte om någon aktiv demokratiexport med vapenmakt.

Kampen mot terrorismen skall ske tillsammans med andra stater. USA vidhåller sin ståndpunkt att den som ger skydd åt en terrorist skall räknas som en terrorist själv. USA kommer heller inte att göra några uppgörelser eller förhandla med terrorister.¹⁵¹ Kampen mot terrorismen skall föras på flera fronter. Bland annat nämns möjligheten att angripa hotet i dess linda,

¹⁴⁴ Colin Powell, Intervju Associated press, 7 november, www.state.gov/secretary/rm/2002/14991.htm, 2003-02-17

¹⁴⁵ Vita Huset "National Security Strategy of the United States of America", 2002, s. 1, hämtad från: <http://globalsecurity.org/military/library/policy/national/nss-020920.htm>, 2003-02-17

¹⁴⁶ Vita Huset, "National Security Strategy", s. 1

¹⁴⁷ Detta mål ligger utanför föreliggande analys, för den intresserade hänvisas till "National Security Strategy" s. 17-20

¹⁴⁸ Detta mål ligger utanför föreliggande analys, för den intresserade hänvisas till "National Security Strategy" s. 21-23

¹⁴⁹ Vita Huset, "National Security Strategy", s. 1f

¹⁵⁰ Ibid, s.3

¹⁵¹ Ibid, s.5

innan det når USAs gränser. Ett annat sätt att bekämpa terrorismen är att föra ett ideologiskt krig. Genom att verka för demokratisering undermineras terroristernas stödjepunkter.¹⁵²

USA skall arbeta tillsammans med andra för att förhindra att regionala konflikter sprider sig och eskalerar. De konflikter som nämns är bland annat Israel-Palestina, Indien-Pakistan samt Indonesien.¹⁵³

USA ser sig hotat av ett antal skurkstater. Gemensamt för dessa stater är att de: (1) förtrycker sin egen befolkning; (2) visar ingen eller liten respekt för internationell lag; (3) är beslutna att skaffa massförstörelsevapen; (4) sponsrar terrorism samt (5) de respekterar inte grundläggande mänskliga värderingar och de hatar USA. I säkerhetsstrategin nämns Irak och Nordkorea som exempel på skurkstater. För att stoppa dessa stater ser USA det som viktigt att stärka ickespridningsregimer. USA anser sig inte längre kunna lita till den traditionella avskräckningen, såsom den såg ut under det kalla kriget. För att möta det nya hotet från skurkstater ser USA det som nödvändigt att ta sig optionen att kunna agera föregripande.^{154 155}

För att implementera sin säkerhetsstrategi avser USA bilda koalitioner med stater som är beredda att stödja en maktbalans som gynnar frihet. USA anser sig vara beroende av allianser för att kunna genomföra sin strategi. För att genomföra detta ser USA att NATO bör utvidgas och utvecklas. Även andra koalitioner än NATO är tänkbara, beroende på vilken situation som skall mötas. I sitt förhållande till de andra stormakterna – Ryssland, Kina och Indien – ser USA en risk för en återgång till traditionell stormaktsrivalitet. Samtidigt närs en förhoppning om att det skall gå att nå konsensus mellan stormakterna, om grundläggande värderingarna.¹⁵⁶

Vad gäller USAs militära kapacitet ses det som viktigt att den hålls på en nivå där den inte kan utmanas. USA ser det som att det är deras militära styrka som har bevarat freden i ett flertal strategiskt vitala regioner. Det är också viktigt att bibehålla militär närvaro utanför USA. USA ser ett behov av baser i Västeuropa och nordöstra Asien samt möjligheter att tillfälligt basera på andra platser. USAs militära makt skall avskräcka en motståndare från att angripa USA eller dess allierade. Om avskräckningen misslyckas, eller inte är meningsfull, skall styrkorna kunna besegra motståndaren.¹⁵⁷

¹⁵² Vita Huset, "National Security Strategy", s.6

¹⁵³ Ibid, s. 9f

¹⁵⁴ *Preemptive*, författarens översättning. Med begreppet menas en möjlighet att agera mot hot innan de ens har uppstått. Begreppet skall inte förväxlas med preventivt. Ett föregripande angrepp sker tidigare än ett preventivt.

¹⁵⁵ Vita Huset, "National Security Strategy", s. 13ff

¹⁵⁶ Ibid, s. 25f

¹⁵⁷ Ibid, s. 29f

3.4.2 Politiken enligt Maddox modell

Det kan konstateras att den amerikanska politiken är utpräglat internationalistisk under tidsperioden. Detta nämns också i inledningen till den nationella säkerhetsstrategin. USA ser internationalismen som en förutsättning för att trygga sin egen och sina allierades säkerhet. De nya hot som riktas mot USA, bland annat i form av terrorism, måste mötas på den internationella arenan. Det duger inte att dra sig tillbaka och bara skydda sina egna gränser. Detta innebär att politiken placeras långt till höger i Maddox analysmatris (sid. 9).

Inplaceringen av politiken i vertikalled ter sig inte lika självklar. Å ena sidan förespråkar USA att det är FN som skall lösa konflikten med Irak. President Bush är också tydlig i sina uttalanden att han helst ser ett starkt FN som kan leva upp till de krav tjugohundratalet ställer. Han nämner också att han inte vill se FN degraderat till ett Nationernas förbund. Dessa ståndpunkter talar för en inplacering av politiken i den övre högra kvadranten av analysmodellen, det vill säga en politik baserad på idealism. Å andra sidan anser sig USA ha rätten och skyldigheten att agera på egen hand gentemot Irak om inte FN agerar. Den underliggande tonen är att om inte FN gör som USA vill kommer USA att agera själva, med understöd av likasinnade stater. Detta synsätt bär tydliga spår av realism eftersom USA uppenbarligen inte erkänner någon överstatlighet som går dem emot. Det skulle således gå an med FN så länge FN gör som USA vill. FN systemet kan på detta sätt ses som ett verktyg för att föra amerikansk politik i världen. Med detta som bakgrund ligger den förda politiken snarare i den nedre högra kvadranten av matrisen.

Genom att analysera den nationella säkerhetsstrategin går det att dra slutsatsen att den amerikanska globalstrategin kan luta sig mot antingen den realistiska kvadranten eller den idealistiska. De realistiska tankar som kan spåras i strategin är bland annat synen på militärmakt. USA skall inte tillåta någon annan att utmana dem inom detta område. Ett annat realistiskt synsätt är bildandet av allianser för att maximera sin styrka gentemot olika hot. Även tankarna om föregripande agerande, för att kväsa hoten i dess linda, är exempel på realistiska synsätt. De idealistiska idéerna lyser igenom bland annat i USAs syn på mänsklig värdighet samt den betydelse som frihandel och ekonomiska frågor tillmäts i ett säkerhetsperspektiv. Det som dock är förvånande är att FN knappt nämns i den nationella säkerhetsstrategin. Detta rimmar inte med den betydelse som FN ges i Irakfallet. FN nämns förvisso i förordet som en viktig organisation för USAs säkerhet.¹⁵⁸ I övrigt nämns FN endast som ett utmärkt organ för att administrera återuppbygganden av Afghanistan.¹⁵⁹

Av vad som framgår ovan går det att dra slutsatsen att USAs globala strategi balanserar mellan idealism och realism. Strategin kan således ses som en

¹⁵⁸ Vita Huset, "National Security strategy", s. 5

¹⁵⁹ Ibid, s. 13

mix av idealism och realism. Något som innebär att den amerikanska administrationen inte ser dessa två teoretiska strömningar i ett motsatsförhållande till varandra. Detta är också något som Condoleezza Rice tar upp i en intervju. USA ser sig ha ett särskilt stormaktsansvar som står över debatten om olika teoretiska inriktningar.¹⁶⁰

Detta innebär att den amerikanska politiken under tidsperioden kan placeras in som internationalistisk och på gränslinjen mellan idealism och realism. På den platsen återfinns *International Primacy* i Maddox uppsats. Nedan följer en jämförelse mellan den förda politiken och *International Primacy*.

International Primacy	Den förda politiken
Allianser och global ekonomi viktigt, där USA skall ha en supermaktsroll.	Stämmer till stor del med vad som beskrivs i den Nationella säkerhetsstrategin. I politiken gentemot Irak nämns ofta att USA kommer att agera tillsammans med andra i en allians.
Mål att förhindra hot mot USAs hegemoni.	Återfinns tydligt i den nationella säkerhetsstrategin
Stöd för demokratisering.	Återfinns tydligt i nationella säkerhetsstrategin samt i politiken gentemot Irak, i form av kravet på regimskifte för befolkningens skull.
Spridning av massförstörelsevapen och terrorism ses som hot mot USAs säkerhet.	Stämmer definitivt med den förda politiken. Såväl gentemot Irak som i säkerhetsstrategin
Samarbete kan vara eftersträvansvärt för att legitimera USAs handlande men unilateralism måste kunna tas till. FNs stöd anses inte nödvändigt i alla lägen.	Stämmer med politiken gentemot Irak. Frågan om legitimitet kan vara det som gör att USA väljer att försöka få FN att agera. Att FNs stöd inte alltid anses behövas framgår av att organisationen knappt nämns i säkerhetsstrategin.

Som synes överensstämmer den förda politiken till stor del med vad Maddox skrev om *International Primacy* 1999.

3.4.3 Retoriken mot stater

Retoriken mot stater domineras till fullo av Irakfrågan. Liksom i fallet med Afghanistan lämnar USA väldigt litet, eller snarare inget, förhandlingsutrymme för Saddam Husseins regim. Retoriken är intressant såtillvida att den förs på två plan, dels direkt mot Irak och dels via FN. Den

¹⁶⁰ Condoleezza Rice, Uttalande, 29 april, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020429-9.html, 2003-02-17

direkta retoriken är stark och entydig, Irak måste rätta sig efter de resolutioner som FN utfärdat och de överenskommelser som Irak ingått tidigare. Retoriken via FN är på sätt och vis lika tydlig avseende USAs avsikter, avrustning av Irak. Det går dock att spåra en kraftsamling av retoriken via FN till viljan att FN-systemet skall fungera. Retoriken blir således tudelad, en del direkt mot Irak och en del gentemot FN och världssamfundet.

Den direkta retoriken mot Irak skulle kunna falla in under såväl utpressnings- som tvångsdiplomati-begreppet. Med utgångspunkten att USA försöker initiera Irak att släppa in vapeninspektörerna rör det sig om utpressning, enligt Jakobsens modell. Å andra sidan har vapeninspektörerna redan varit i Irak och frågan gäller snarast att få Irak att sluta motsätta sig fortsatta inspektioner och avväpning, således tvångsdiplomati. Nedan följer en prövning av den förda retoriken mot det som Jakobsen benämner idealpolitik.

Jakobsen	Förd retorik
Hota motståndaren med maktmedel ämnade att besegra honom snabbt.	Hoten är inte närmare specificerade men det framgår tydligt att USA är berett att agera, med eller utan FN stöd.
Sätta en tydlig tidsgräns för när kraven skall vara uppfyllda.	Någon tydlig tidsgräns ges inte. Från USAs håll är det dock klart att det rör sig om kort tid innan Irak skall ha uppfyllt de ställda kraven.
Försäkra motståndaren att lydnad inte leder till nya krav.	Kraven framförs som enkla, det handlar om avrustning. Detta skulle indirekt kunna tolkas som att det inte kommer nya krav.
Ge motståndaren morötter för hans underkastelse.	För den irakiska regimen ges inga morötter. Det amerikanska kravet på regimskifte kan tolkas som en morot för det irakiska folket att de kan förvänta sig amerikanskt stöd, mot att de efter regimskiftet avvecklar eventuella massförstörelsevapen.

Som framgår ovan går det, förvisso med mycket god vilja, att klassificera den amerikanska politiken som idealpolitik. Något som skulle borga för att tvångsdiplomatin mot Irak skulle kunna lyckas. De svaga punkterna är dock frågorna om nya krav och morötter. Det kan knappast ses som en morot för Saddam Hussein att USA har ett regimskifte i Irak som ett av målen med sin politik. Detta faktum talar för att tvångsdiplomatin inte kommer att fungera,

något som Peter Viggo Jakobsen framförde vid en föreläsning på FHS.¹⁶¹ Kravet på regimskifte skulle möjligen kunna tolkas som en morot för det irakiska folket, störta Saddam och släpp in vapeninspektörerna och ni får USAs stöd. Att så explicit förlita sig till en folkresning i Irak verkar vara alltför långsökt för att vara något som USA enbart skulle förlita sig på. Det är dock inte otroligt att det fanns förhoppningar inom den amerikanska administrationen, även om bland annat presidenten officiellt gav uttryck för skepsis, att diplomatin skulle kunna segra till slut.

I retoriken gentemot FN går det att hävda att USA ägnar sig åt utpressning gentemot världssamfundet. USA vill få FN att agera gentemot Irak och de är mycket tydliga på att de kommer att agera om inte FN gör det. Samtidigt verkar det finnas en uttalad vilja att FN systemet skall bringas att fungera för att möta de nya hot- och säkerhetsutmaningar som ställs under tjugohundratalet. Det som något motsäger detta är det faktum att FN knappt nämns i den nationella säkerhetsstrategin. Ett faktum som skulle kunna tyda på att USA vill ha FN med sig i Irakfallet enkom för att legitimera sitt eget handlande.

¹⁶¹ Föreläsning Peter Viggo Jakobsen vid FHS 2003-02-06, föreläsninganteckningar i författarens ägo.

4. Diskussion

4.1 Svar på frågeställningar

Vilka stater ser USA som hot mot sin nationella säkerhet?

De stater som nämns som hot mot USAs säkerhet är Irak, Iran, Nordkorea, Syrien och Afghanistan. Afghanistan anses vara ett hot eftersom de under talibanernas ledning stödde al-Qaida. Detta hot anses eliminerat i och med att talibanregimen är störtad och al-Qaidas infrastruktur i landet är förstörd. I fallet med Syrien är det också stöd till terrorister som gör att landet ses som ett hot mot den amerikanska säkerheten. Hotet från Nordkorea utgörs av landets strävan att skaffa sig massförstörelsevapen. Iran ses som ett hot på grund av misstänkt anskaffning av massförstörelsevapen men även för dess stöd till terrorism. Det land som den amerikanska administrationen anser vara det största hotet mot USAs säkerhet är Irak. Landet anklagas för att trotsa och hota världssamfundet genom att utveckla massförstörelsevapen. Irak ses också som ett hot eftersom USA anser att de samarbetar med den internationella terrorismen. Situationen i Irak ses även som ett indirekt hot mot USA. Så länge Saddam Hussein är kvar vid makten hotar han sina grannländer och därmed även stabiliteten i Mellanöstern.

Som indirekta hot mot USA och dess intressen nämns ett antal regionala konflikter, bland annat konflikterna Israel-Palestina, Indien-Pakistan och oroligheterna i Indonesien. Dessa oroshärdar ses inte som ett direkt hot mot USA men de kan äventyra stabiliteten i sina respektive regioner och på så sätt indirekt hota amerikanska intressen. Det verkar inte finnas någon oro inom den amerikanska administrationen för att konflikterna skall sprida sig och hota USA direkt.

Vilka påtryckningsmedel används mot dessa stater, används retorik som kan falla in under begreppet strategiskt tvång?

Gentemot Afghanistan och Irak har USA använt retorik som kan falla in under begreppet strategiskt tvång. I fallet med Afghanistan rörde det sig snarast om utpressning. Talibanregimen fick ett tydligt budskap att avbryta stödet till al-Qaida och lämna ut företrädare för organisationen. Om de inte gjorde detta skulle de få utstå USAs fulla vrede. Det lämnades inget förhandlingsutrymme i retoriken gentemot Afghanistan och hoten om militärt våld verkställdes den 7 oktober 2001. I fallet med Irak har retoriken byggts upp under hela den studerade tidsperioden. Omedelbart efter terrorattackerna drevs retoriken mot Irak genom svar på intervjufrågor. Det var först i samband med talet om tillståndet i nationen som Irak på allvar lyftes fram i den tunga debatten. I talet karakteriserades Irak som en skurkstat som stödjer terrorism och försöker skaffa massförstörelsevapen. I samband med sitt tal i FNs generalförsamling den 12 september 2002 sätter George W Bush press på Irak att avrusta och leva upp till de resolutioner som FN beslutat om tidigare. Denna retorik kan klart klassificeras som strategiskt tvång. Den förda retoriken kan dessutom klassificeras som

tvångsdiplomati, och med god vilja går det även att hävda att den amerikanska politiken faller inom ramen för vad som kan sägas vara *idealpolitik*.

Retoriken gentemot Iran och Nordkorea har varit betydligt mildare. Förvisso pekas båda länderna ut som skurkstater, tillsammans med Irak. Därefter är det dock ganska lågmäld retorik. I fallet med Iran behandlas frågan nästan som ett bilateralt ärende mellan Ryssland och USA. Vad gäller Nordkorea inbjuder USA till samtal angående deras kärnkraftsprogram och dess eventuella koppling till anskaffning av kärnvapen. I fallet med Syrien är retoriken i stort sett frånvarande, förutom att landet pekas ut som terroristsponsor.

I fallet med de indirekta hoten mot USA får konflikten mellan Israel och palestinierna tjäna som exempel. USA sätter här press på båda parter i konflikten och uppmanar till återhållsamhet. Den amerikanska administrationen är inte beredd att klassa Yassir Arafat som terrorist, trots att konflikten till del genomförs med terroristmetoder från palestiniernas sida. Samtidigt som USA erkänner Israels rätt att agera gentemot terrorism anger den amerikanske presidenten att han ser bildandet av en palestinsk stat som en förutsättning för en lösning på konflikten. Det finns således inga spår av strategiskt tvång från amerikansk sida i frågan om de indirekta hoten.

Intressant är att stater som förr setts som hot, exempelvis Ryssland, nu återfinns på vänligt sinnade sidan. Det finns förvisso en farhåga att det skall uppstå nya stormaktsrivaliteter men det som lyfts fram är samarbete.

Ges det i den politiska retoriken uttryck för kopplingar mellan dessa stater och den internationella terrorismen?

Den stat som tydligast kopplas till den internationella terrorismen är, av uppenbara skäl, Afghanistan. Även i fallet med Iran och Syrien är kopplingen till terrorismen stark i retoriken. Nordkorea kopplas endast ihop med terrorism i talet om tillståndet i nationen. Där pekas landet indirekt ut som terroristsponsor. Kopplingen mellan Irak och den internationella terrorismen återfinns även den i den amerikanska retoriken. Inledningsvis är kopplingen inte självklar men efterhand anser sig USA se starkare band mellan Irak och internationell terrorism. Det är till och med så att president Bush anser att det inte går att skilja mellan kriget mot terrorismen och konflikten med Irak. Det faktum att USA presenterade sin ståndpunkt gentemot Irak i FN:s Generalförsamling dagen efter årsdagen av terrorattackerna kan ses som en indirekt retorisk koppling mellan Irak och händelserna året innan.

Det går inte att hitta retorik som talar för att USA kopplar samman de stater som står för det indirekta hotet med terrorism, möjligtvis undantaget konflikten mellan Israel och palestinierna. USA anser att palestinierna

använder sig av terror men de vill inte hålla den palestinska ledningen ansvariga till fullo. Det verkar som att USA anser att terrorattackerna utförs utanför den palestinska ledningens kontroll och att den därför inte kan hållas ansvarig fullt ut.

Hur ser USA på sin roll i världen i relation till FNs? I vilken utsträckning anser företrädare för den amerikanska administrationen att USA behöver godkännande av FNs säkerhetsråd för sitt handlande?

USAs syn på FN är inte helt enkel att reda ut. Det verkar finnas ett motsatsförhållande i den amerikanska retoriken rörande FN. I vissa lägen har argumentationen varit stark för ett robust FN system. I andra lägen har amerikanska företrädare angett att USA kommer att agera i världen på egen hand.

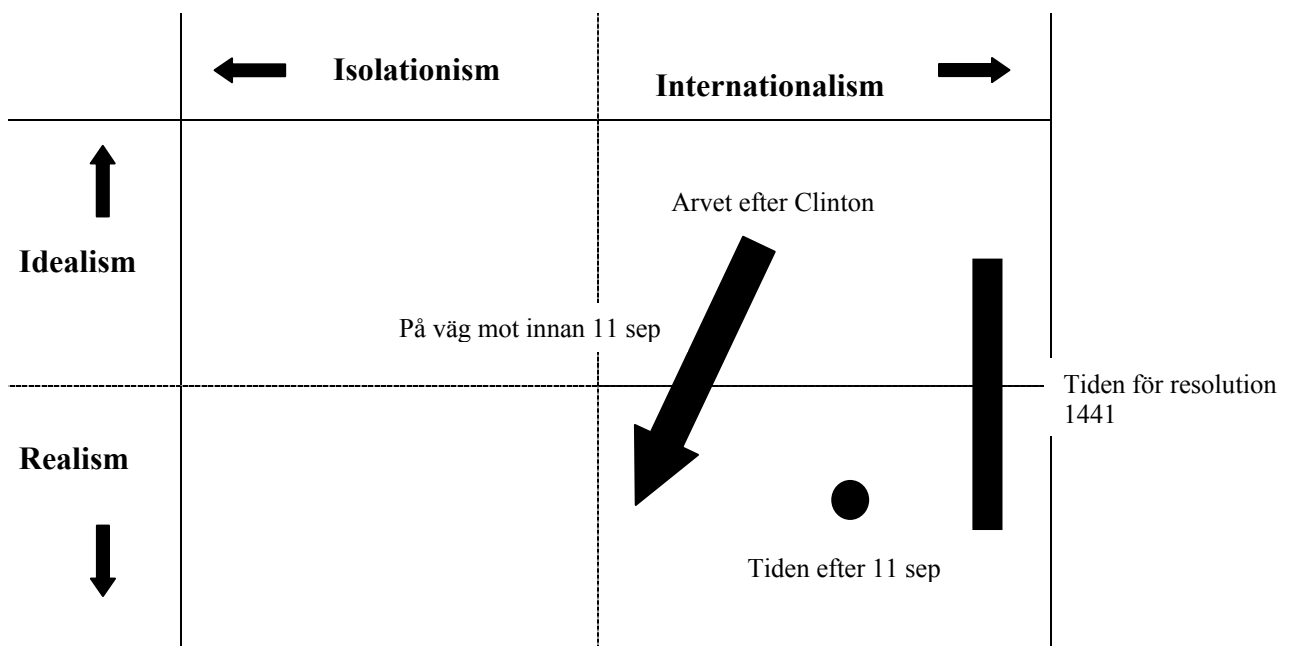
Dagen efter terrorattackerna fick USA stöd av FN i att angreppen var att betrakta på samma sätt som ett väpnat angrepp från en annan stat. Detta innebar att USA kunde åberopa FN stadgans artikel 51 om självförsvar när de anföll Afghanistan. FN resolutionen som gav USA denna rätt tycks ha givits en vid tolkning inom den amerikanska administrationen. I intervjuer har det framkommit att USA verkar anse sig ha näst intill ett fribrev från FN att slå till mot terrorister och de som stödjer dem.

I krisen med Irak ges FN en betydande roll i den politiska retoriken. President Bush säger att han vill att FN skall agera eftersom Saddam Hussein utmanar hela världen. Bush vill också se ett starkt FN i framtiden, för att kunna möta utmaningarna under tjugohundratalet. Han anser att FN riskerar att degraderas till ett Nationernas förbund om inte organisationen agerar starkt gentemot Irak. Den vikt som den amerikanska administrationen verkar lägga på att FN skall agera kan symboliseras av presidentens uttalande om att det inte är Saddam som får en chans till, det är FN som får det. Samtidigt som denna starka argumentation förs för FN meddelar den amerikanska administrationen att USA kommer att agera självständigt, om inte FN agerar. Detta ställningstagande kan ses som en form av utpressning mot FN och en syn om att FN är ett verktyg för att föra amerikansk politik i världen. Det kan också ses som att USA använder FN för att legitimera sin egen kampanj gentemot, i det här fallet, Irak.

I sin nationella säkerhetsstrategi nämner den amerikanska administrationen knappt FN. Detta kan ses som ett tecken på att USA är på väg att marginalisera FNs betydelse. Idéerna om föregripande (*preemptive*) agerande som förs fram i säkerhetsstrategin är knappast något som FN kan komma att acceptera. Att ändå föra fram dem tyder på ett synsätt om att FNs stöd inte alltid är nödvändigt. Den amerikanska administrationen anser sig ha rätt att ta till vilka medel de vill för att trygga den amerikanska säkerheten, med eller utan FNs stöd.

4.2 Slutsatser

Som antogs i problemformuleringen för föreliggande uppsats har USAs globalstrategi förändrats efter terrorattackerna den 11 september. Från att ha varit på väg mot en mer isolationistisk hållning har USA åter antagit en internationalistisk strategi. Även i förhållandet mellan realism och idealism har strategin förändrats under den studerade tidsperioden. Det idealistiska arvet från Clintonadministrationen byttes raskt mot realism efter 11 september. I och med utgivandet av den nationella säkerhetsstrategin ändrades strategin igen mot ett mer idealistisk synsätt. Av de möjliga strategier som Maddox redovisar ligger den amerikanska globalstrategin vid undersökningens slut närmast *International Primacy*. En strategi som förespråkar bland annat en ohotad supermaktsroll för USA, stöd för demokratisering i världen och möjligheten för USA att agera i världen utan FNs stöd. Förändringen av strategin över tiden kan åskådliggöras enligt nedan.

Figur 4 Författarens bild över hur USAs globalstrategi har förändrats under den studerade tidsperioden. Pilen representerar förändringsriktningen för globalstrategin innan terrorattackerna. Den större punkten representerar strategin under det första året efter attackerna. Stapeln visar, med ett alternativt presentationssätt, strategin vid undersökningens slut. För vidare resonemang kring det alternativa presentationssättet se sid 45.

I frågan om förhållandet mellan de olika teoretiska strömningarna går det att ha olika åsikter. Förhållandet mellan internationalism och isolationism ter sig som självklart. Där finns det ett klart motsatsförhållande mellan de två, som dessutom är mätbart. Det är därför fullt möjligt att placera in den förda politiken i horisontalled, i matrisen ovan. Förhållande mellan idealism och realism är inte lika självklart. Det går att hävda att de står i

motsatsförhållande till varandra. Bland annat eftersom de vilar på olika värdegrund avseende mänskligt beteende. De presenteras också ofta som varandras motsatser. Ofta med motiveringen att idealismen växte fram som en reaktion på realismen. Detta motsatsförhållande indikeras också på det sätt som Maddox placerar in sina tänkbara strategier i matrisen. Genom att placera in strategierna med hjälp av punkter kan läsaren bibringas en uppfattning om att strategin bara kan vara antingen realistisk eller idealistisk. Det som då bestämmer strategins inplacering i vertikalled är dragkampen mellan det realistiska och det idealistiska budskapet. En politik som bara är realistisk placeras längst ner och en politik som bara är idealistisk placeras högst upp. Innehåller politiken både realism och idealism bestäms inplaceringen av förhållandet dem emellan. Punktens storlek skulle då kunna sägas representera med vilken precision förhållandet mellan idealism och realism kunnat mätas. Liten punkt indikerar stor noggrannhet och stor punkt en viss osäkerhet. Detta matematiska synsätt innebär att en politik som innehåller lika mängder idealism och realism hamnar på gränslinjen dem emellan och den skulle då kunna tolkas som en ickepolitik, vilket självklart inte är fallet.

Att realism och idealism är motsatser till varandra, som inte är förenliga, går möjligtvis att hävda när det som studeras är det faktiska handlandet. När det som är föremål för analys är politisk retorik kan båda synsätten finnas representerade. Eftersom politisk retorik, och utstakande av framtida strategier, i mångt och mycket handlar om politiska målsättningar är det snarast naturligt att det går att spåra olika teoretiska strömningar i politiken. Detta förhållande indikeras också av Condoleezza Rice, när hon anger att det är en skillnad i att forska om relationer i det internationella systemet och att vara en del av detsamma.¹⁶²

Att både realism och idealism kan existera samtidigt i retoriken visas av det analyserade materialet. Det är särskilt tydligt i den nationella säkerhetsstrategin, där båda synsätten finns representerade på ett flertal ställen. I förhållandet dem emellan är det möjligen så att det realistiska synsättet har en viss övervikt, vid analysperiodens slut. Denna slutsats grundas på synen om militärmaktens betydelse. Å andra sidan anges skapandet av en bättre värld som ett huvudmål för den amerikanska administrationen, vilket tyder på idealistisk grundsyn.

För att bättre åskådliggöra förhållandet mellan idealism och realism, i Maddox analysmodell, synes det lämpligare att ange strategins plats i vertikalled med en stapel än med en punkt. Stapeln representerar då vilket inslag av realism respektive idealism som återfunnits i politiken. För att läsaren själv skall kunna bilda sig en uppfattning om vilket presentationsätt som är lämpligast har båda använts i figuren på sidan 44. Strategin efter den

¹⁶² Condoleezza Rice, Uttalande, 29 april, www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020429-9.html, 2003-02-17

11 september finns representerad som en punkt och strategin vid analysperiodens slut representeras av en stapel.

I sitt tal om tillståndet i nationen pekade George W Bush ut Irak, Iran och Nordkorea som ondskans axelmakter. Det som är förvånande är att Iran och Nordkorea förekommer så lite i den politiska retoriken, under den studerade tidsperioden. Det ter sig därför naturligt att ställa sig frågan hur detta kan komma sig.

I fallet med Iran kan det vara så att USA siktar på att på sikt kunna innesluta landet och genomföra en *containmentpolitik*. Genom att ha en vänskapligt sinnad regering i Afghanistan och goda relationer med andra stater i regionen har USA skaffat sig förutsättningar för att kunna genomföra en sådan politik. För att det skall kunna lyckas fullt ut krävs dock ett skifte till en mer USA vänlig regim i Irak. Detta kan vara en delförklaring till varför USA driver denna fråga så hårt. Om USA lyckas få till stånd ett regimskifte i Irak kan Iran inneslutas och på så sätt kontrolleras det hot som kommer därifrån. Ett regimskifte i Irak kan också tjäna som en signal till de mer moderata krafterna i Iran och sporra dem till att göra uppror mot den sittande regimen.

I frågan om hotet från Nordkorea är informationen mer svårtolkad. Det förekommer ingen direkt retorik som pekar mot strategiskt tvång. Det går heller inte att spåra några andra underliggande hot. Av detta skulle det gå att dra slutsatsen att USA faktiskt tror att Nordkorea har operativa kärnvapen och att de därför inte vågar gå lika hårt fram som i fallet med Irak. Det går också att dra slutsatsen att USA genom att gå hårt fram mot Irak skapar en avskräckningssituation gentemot Nordkorea. Genom att statuera ett exempel med Irak skulle USA kunna ”skämma” Nordkorea till lydnad. Detta avskräckningsresonemang går också att överföra till Iran, Syrien och andra länder som USA anser som hot mot sin säkerhet.

4.3 Förslag till vidare forskning

Som torde vara allom bekant agerade USA mot Irak utan direkt FN stöd och störtade Saddam Husseins regim. Denna uppsats analyserar den första delen av vägen mot detta krig. Det kan därför vara naturligt för någon annan att ta vid och fortsätta analysen, med samma teoretiska utgångspunkter, för att undersöka om den amerikanska strategin fortsatt att förändras. Eftersom det teoretiska grundarbetet redan är gjort i denna uppsats skulle en sådan analys kanske vara en lämplig uppgift för en B-uppsats.

Ett annat område som vore intressant att belysa vidare är USAs förhållande till FN. Genom att studera Bushadministrationens retorik gentemot FN från dess tillträde fram till starten på kriget mot Irak torde det gå att få fram intressanta svar. Här kan den fjärde analysfrågan för föreliggande uppsats utgöra embryo till en syftesformulering för en sådan undersökning.

Ett tredje problemområde som vore intressant att få belyst är om det föreligger olika synsätt inom den amerikanska administrationen och om detta går att spåra i den förda politiken. Genom att analysera vad andra befattningshavare inom den amerikanska administrationen har sagt och ställa detta mot vad som framkommit i denna undersökning torde det gå att få fram intressant information.

5. Källförteckning

5.1 Internet

Amerikanska utrikesdepartementet, www.state.gov

FN, www.un.org

Global security, www.globalsecurity.org

Infoplease, www.infoplease.com

Nationalencyklopedin, www.ne.se

NATO, www.nato.int

Stockholms universitet, www.statsvet.su.se

Vita Huset, www.whitehouse.gov

Yale University, www.yale.edu

5.2 Litteratur

Aggestam, Lisbeth, Kjell Engelbrekt, Charlotte Wagnsson & Mike Winnerstig, *Europeisk säkerhetspolitik*, Lund: Studentlitteratur, 2000

Combs, Cindy C. & Martin Slann, *Encyclopedia of Terrorism*, New York: Facts on file Inc, 2002

Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson & Lena Wängnerud, *Metodpraktikan*, Stockholm: Nordstedts Juridik, 2002

Hoffman, Bruce, *Inside Terrorism*, London: Victor Gollancz, 1998

Huldt, Bo, Sven Rudberg & Elisabeth Davidson (red), *Strategic Yearbook 2002 The Transatlantic Link*, Stockholm: Försvarshögskolan, 2001

Jackson, Robert & Georg Sørensen, *Introduction to International Relations* (2:a upplagan), Oxford: Oxford university press, 2003

Jacobsen, Peter Viggo, *Western Use of Coercive Diplomacy After the Cold War*, London: Macmillan press Ltd, 1998

Kegley, Charles W. JR & Eugene Wittkopf, *American Foreign Policy* (5e uppl.), New York: St Martin's press Inc, 1996

Knutsen, Torbjørn L., *A History of International Relations Theory* (2:a upplagan), Manchester, Manchester university press, 1997

Kumm, Björn, *Terrorismens historia*, Lund: Historiska media, 1998.

Maddox, Lars, *US Grand Strategy Alternatives After the Cold War*, Stockholm: Försvarshögskolan SI Serie R:5, 1999

Schelling, Thomas C., *Arms and Influence*, New Haven & London: Yale University press, 1966

Winnerstig, Mike, *A World Reformed*, Stockholm: Stockholms universitet, 2000

5.3 Artiklar och Uppsatser

Blomberg, Björn, "USA versus al-Qaida", Stockholm, Försvarshögskolan 19100:2040, 2002

Morström, Peter, "Vägval för US Grand Strategy efter 11 september", Stockholm, Försvarshögskolan 19100:2035, 2002

Posen, Barry R. & Andrew L. Ross "Competeing Visions for U.S Grand Strategy", *International security*, 21:3, 1996/97

5.4 Övrigt

Sveriges television, Agenda 030120

Empiriskt material

President George W Bush och Vita Huset

Rubrik	Källa	Sid
Statement by the president in his Adress to the nation, 010911	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html	2
Remarks by the President in photo opportunity with the national security team, 010912	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010912-4.html	2
Radio address of the President to the nation, 010915	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010915.html	2
Remarks by the President Upon Arrival, 010916	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010916-2.html	4
Remarks by the President at Islamic Center of Washington, D.C. 010917	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010917-11.html	2
Remarks by the President At Photo Opportunity with House and Senate Leadership, 010919	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010919-8.html	3
Address to a Joint Session of Congress and the American People, 010920	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html	6
Remarks by President Bush and His Majesty King Abdullah of Jordan in a Photo Opportunity, 010928	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010928-4.html	3
Radio Address of the President to the Nation, 010929	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010929.html	2
Remarks by the President to the Employees of FEMA FEMA Headquarters, 011001	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011001-6.html	3
Remarks by the President to the Employees of the Department of Labor Washington, D.C., 011004	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011004-8.html	4
Radio Address of the President to the Nation, 011006	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011006.html	2
Presidential Address to the Nation, 011007	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011007-8.html	3
Remarks by the President and Chancellor Schroeder of Germany in Press Availability The Colonnade, 011009	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011009-13.html	6
National Security Advisor Interview with AL Jazeera TV, 011016	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011016-3.html	6
Remarks by the President at the California Business Association Breakfast, 011017	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/10/20011017-15.html	4

Rubrik	Källa	Sid
Remarks by the President To United Nations General Assembly, 011110	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/11/20011110-3.html	5
Notice that Iran Emergency to Continue Beyond November 14, 2001, 011109	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/11/20011129-3.html	1
Remarks by the President in Welcoming to the White House the Aid Workers Rescued From Afghanistan, 011126	www.whitehouse.gov/news/releases/2001/11/20011126-1.html	6
Remarks by the President at Reserve Officers Association Luncheon, 020123	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020123-13.html	3
Remarks by the President to U.S. Mayors and County Officials, 020124	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020124-1.html	5
Remarks by the President While Touring United States Coast Guard Cutter Tahoma, 020125	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020125-4.html	1
Radio Address of the President to the Nation, 020126	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020126.html	2
Remarks by the President and Chairman of the Afghan Interim Authority, 020128	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020128-13.html	7
The President's State of the Union Adress, 020129	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html	7
Remarks by the National Security Advisor Condoleezza Rice to the Conservative Political Action Conference, 020201	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020201-6.html	6
Remarks by the President and Prime Minister Sharon of Israel in Photo Opportunity, 020207	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020207-15.html	4
Remarks by President Bush and President Musharraf of Pakistan in Press Availability, 020213	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020213-3.html	7
President Discusses Asia Trip in Radio Address, 020216	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020216.html	2
President Rallies the Troops in Alaska, 020216	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020216-1.html	6
Remarks by President Bush and President Kim Dae-Jung in Press Availability - Seoul, Korea, 020220	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020220-1.html	6
Remarks by the President to the Troops Osan Air Base, 020221	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/20020221-6.html	3
Remarks by President Bush and President Mubarak of Egypt in Press Availability, 020305	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020305-18.html	5
Remarks by the President, the Vice President, and the Secretary of State on the Middle East, 020307	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020307-12.html	5

Rubrik	Källa	Sid
Remarks by the President on the Six-Month Anniversary of the September 11th Attacks, 020311	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020311-1.html	4
Remarks by the President on Global Development, 020314	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020314-7.html	5
Remarks by the President on the Middle East, 020330	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/03/20020330-1.html	5
Remarks by the President in Photo Opportunity with New York Governor George Pataki and New York Mayor Michael Bloomberg, 020401	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020401-4.html	4
President to Send Secretary Powell to Middle East, 020404	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020404-1.html	4
Remarks by President Bush and Prime Minister Tony Blair in Joint Press Availability, 020406	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020406-3.html	7
Remarks by Condoleezza Rice at the William Waldo Cameron Forum on Public Affairs, 020408	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020408-6.html	5
Remarks by National Security Advisor Condoleezza Rice on Terrorism and Foreign Policy, 020429	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020429-9.html	12
President Promotes Compassionate Conservatism, 020430	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/04/20020430-5.html	6
Remarks by the President to a Special Session of the German Bundestag, 020523	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/05/20020523-2.html	6
Remarks by President Bush and President Putin at Signing of Joint Declaration and Press Availability, 020524	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/05/20020524-10.html	8
President Bush Calls for New Palestinian Leadership, 020624	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/06/20020624-3.html	4
Press Conference by the President, 020708	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/07/20020708-5.html	11
Remarks by the President on the Economy, 020715	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/07/20020715.html	7
Presidential Letter on Iraq, 020801	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/08/20020801-6.html	1
Radio Address by the President to the Nation, 020803	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/08/20020803.html	2
President Discusses Iraq, the Economy and Homeland Security, 020816	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/08/20020816-3.html	4
President Discusses Security and Defense Issues, 020821	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/08/20020821-1.html	6
Remarks by the President in Photo Opportunity with Congressional Leaders, 020904	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020904-1.html	3

Rubrik	Källa	Sid
President Bush, Prime Minister Blair Discuss Keeping the Peace, 020907	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020907-2.html	4
President Bush Holds Roundtable with Arab- and Muslim-American Leaders, 020910	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020910-7.html	3
President's Remarks at the United Nations General Assembly, 020912	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020912-1.html	6
President Bush Discusses Iraq with Reporters, 020913	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020913.html	2
President Bush Meets with Prime Minister of Italy at Camp David, 020914	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020914-2.html	4
President Discusses Growing Danger posed by Saddam Hussein's Regime, 020914	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020914.html	2
Saddam Hussein's Deception and Defiance, 020917	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020917-8.html	4
President Discusses Iraq, Domestic Agenda with Congressional Leaders, 020918	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020918-1.html	2
Remarks by the President in Photo Opportunity with Secretary of State Colin Powell, 020919	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020919-1.html	3
National Security Strategy, 020920	http://www.whitehouse.gov/nsc/nss.pdf	31
President Bush Calls on Congress to Act on Nation's Priorities, 020923	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020923-2.html	7
President Bush, Colombia President Uribe Discuss Terrorism, 020925	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020925-1.html	3
President Bush Discusses Iraq with Congressional Leaders, 020926	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020926-7.html	2
Dr. Condoleezza Rice Discusses President's National Security Strategy, 021001	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021001-6.html	6
President, House Leadership Agree on Iraq Resolution, 021002	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021002-7.html	5
President: Iraqi Regime Danger to America is "Grave and Growing" Radio Address by the President to the Nation, 021005	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021005.html	2
President Bush Outlines Iraqi Threat, 021007	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021007-8.html	6
President Signs Iraq Resolution, 021016	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021016-1.html	3
President Discusses Foreign Policy Matters with NATO Secretary, 021021	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/10/20021021-8.html	3
Remarks by the President in Pennsylvania Welcome, 021101	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/11/20021101-2.html	7

Rubrik	Källa	Sid
Iraq Must Disarm Says President in South Dakota Speech, 021103	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/11/20021103-3.html	6
President Pleased with U.N. Vote, 021108	www.whitehouse.gov/news/releases/2002/11/20021108-1.html	3

Totalt 353

Utrikesminister Colin L. Powell

Rubrik	Källa	Sid
Interview on CBS Morning News, 010912	www.state.gov/secretary/rm/2001/4865.htm	2
Interview on NBC's Today Show, 010912	www.state.gov/secretary/rm/2001/4869.htm	3
Interview on CNN's Late Edition, 010916	www.state.gov/secretary/rm/2001/4924.htm	5
Remarks with Russian Foreign Minister Igor Ivanov, 010919	www.state.gov/secretary/rm/2001/4962.htm	3
Remarks with His Excellency Brian Cowen, Minister of Foreign Affairs of Ireland, 010926	www.state.gov/secretary/rm/2001/5061.htm	2
Remarks with Turkish Minister of Foreign Affairs Ismail Cem, 010927	www.state.gov/secretary/rm/2001/5089.htm	3
Interview by Noah Adams of National Public Radio on "All Things Considered", 010927	www.state.gov/secretary/rm/2001/5091.htm	3
Remarks with Spanish Minister of Foreign Affairs Josep Pique, 010928	www.state.gov/secretary/rm/2001/5104.htm	2
Statement on Redesignation of Foreign Terrorist Organizations, 011005	www.state.gov/secretary/rm/2001/5255.htm	1
Interview on ABC's Good Morning America, 011010	www.state.gov/secretary/rm/2001/5296.htm	3
Remarks with NATO Secretary General Lord Robertson after their Meeting, 011010	www.state.gov/secretary/rm/2001/5306.htm	2
Joint Press Availability with British Secretary of State of Foreign and Commonwealth Affairs Jack Straw, 011024	www.state.gov/secretary/rm/2001/5536.htm	4
Campaign Against Terrorism, 011024	www.state.gov/secretary/rm/2001/5572.htm	3
United States Position on Terrorists and Peace in the Middle East, 011119	www.state.gov/secretary/rm/2001/6219.htm	6
Interview on CNN's Larry King Live, 011126	www.state.gov/secretary/rm/2001/6336.htm	9
Interview on CBS' Face the Nation, 011202	www.state.gov/secretary/rm/2001/dec/6612.htm	6
Interview by Sam Donaldson Of ABC's This Week, 020120	www.state.gov/secretary/rm/2002/7359.htm	3
Interview on CBS's Face the Nation, 020203	www.state.gov/secretary/rm/2002/7781.htm	7
Interview by Tim Russert on NBC's Meet the Press, 020407	www.state.gov/secretary/rm/2002/9196.htm	7
Interview on ABC's This Week with Sam Donaldson and Cokie Roberts, 020505	www.state.gov/secretary/rm/2002/9941.htm	4

Rubrik	Källa	Sid
Interview by Peter Jennings on ABC's "World News Tonight", 020625	www.state.gov/secretary/rm/2002/11428.htm	1
Interview by Bob Schieffer and Gloria Borger on CBS' "Face the Nation", 020630	www.state.gov/secretary/rm/2002/11548.htm	4
Interview on BBC Breakfast With Sir David Frost, 020829	www.state.gov/secretary/rm/2002/14087.htm	4
Interview on CNN, 020904	www.state.gov/secretary/rm/2002/13263.htm	2
Interview on CNN's American Morning, 020913	www.state.gov/secretary/rm/2002/13452.htm	2
Remarks Upon Departure From UN, 020913	www.state.gov/secretary/rm/2002/13474.htm	3
Interview on CBS' Face the Nation, 020915	www.state.gov/secretary/rm/2002/13479.htm	2
The Administration's Position With Regard to Iraq, 020926	www.state.gov/secretary/rm/2002/13765.htm	5
Interview on The NewsHour with Jim Lehrer, 020930	www.state.gov/secretary/rm/2002/13832.htm	3
Interview on ABC's This Week with George Stephanopoulos, 021020	www.state.gov/secretary/rm/2002/14496.htm	5
Roundtable with European Journalists, 021028	www.state.gov/secretary/rm/2002/14773.htm	6
Press Availability With Australian Foreign Minister Alexander Downer, Australian Defense Minister Robert Hill, and Secretary of Defense Donald H. Rumsfeld, 021029	www.state.gov/secretary/rm/2002/14767.htm	5
Interview by Neil Conan of National Public Radio, 021030	www.state.gov/secretary/rm/2002/14806.htm	3
Interview by Selected Print Journalists from UN Security Council Member Countries, 021104	www.state.gov/secretary/rm/2002/14908.htm	7
Interview by the Associated Press, 021107	www.state.gov/secretary/rm/2002/14991.htm	5

Totalt 130

Totalt empiriskt material 483 sidor